

**TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ – HUMANITNÍ A
PEDAGOGICKÁ**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Liberec 2011

Martina Nováková

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Pedagogiky a Psychologie

Studijní program: Vychovatelství

Studijní obor: Pedagogika volného času

VOLNOČASOVÉ AKTIVITY CIZINCŮ NA JABLONECKU A LIBERECKU

LEISURE TIME ACTIVITIES OF THE FOREIGNERS LIVING IN JABLONEC NAD NISOU AND LIBEREC

Bakalářská práce: 10 – FP – KPP– 026

Autor:

Martina NOVÁKOVÁ

Podpis:

_____

Vedoucí práce: PhDr. Simona Kíryková, Ph.D.

Konzultant: -

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
85	14	0	2	33	3 + 1 CD

CD obsahuje celé znění bakalářské práce.

V Liberci dne: 25. 04. 2011

Čestné prohlášení

Název práce: Volnočasové aktivity cizinců žijících na Jablonecku
a Liberecku
Jméno a příjmení autora: Martina Nováková
Osobní číslo: P08000392

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 25. 04. 2011

Martina Nováková

Poděkování

Chtěla bych poděkovat PhDr. Simoně Kírykové, Ph.D. za vedení této práce. Chtěla bych též poděkovat všem jedincům, kteří mi poskytli rozhovory a tím mi umožnili vytvořit tuto případovou studii v oblasti zájmu o volnočasové aktivity cizinců v oblasti Jablonecka a Liberecka.

Anotace

Předmětem bakalářské práce „Volnočasové aktivity cizinců žijících na Jablonecku a Liberecku“ je zjistit, o jaké volnočasové aktivity se cizinci v tomto regionu zajímají. Zda se poptávka po určitých volnočasových aktivitách cizinců shoduje s nabídkou volnočasových aktivit, které jsou cílené svou činností na integraci cizinců do společnosti v České republice.

První část se zabývá obecnými údaji o cizincích v České republice se zaměřením na Jablonecko a Liberecko. Dále uvádí, jaké jsou příčiny migrace a na ní navazující problémy a řešení integrace cizinců do společnosti. Též popisuje migrační politiku státu a koncepci zaměřenou na integraci cizinců. Tato část nadále definuje volný čas a volný čas cizince. Dále podává přehled o vybraných organizacích a projektech, které nabízí volnočasové aktivity jako jedno z řešení dobré integrace cizinců do české společnosti.

Druhá část bude především zaměřena na analýzu volnočasových zájmů vybrané skupiny cizinců. Dále se soustřeďuje na možnosti volnočasových aktivit nabízených vybranou organizací, které jsou cílené svou činností na integraci cizinců do společnosti v ČR. Výzkum bude proveden za pomoci rozhovorů s vybraným vzorkem cizinců a pozorování provedeném během návštěv v těchto organizacích.

V závěru bude provedena diskuze o způsobu trávení volného času cizinců, která bude následována diskuzí o poptávce, nabídce a celkové dostupnosti volnočasových aktivit pro cizince na Jablonecku a Liberecku.

Cílem práce: Primárním cílem výzkumu je zjistit a analyzovat způsob trávení volného času vybrané skupiny cizinců žijících na Jablonecku a Liberecku, který poukazuje na stupeň jejich integrace a tudíž bychom ho mohli nazvat zrcadlem opravdové integrace. A ukázat, že určité volnočasové aktivity mohou cizinci pomoci v jejich integraci do hostitelské společnosti. Dále se práce zaměřuje na otázku, zda poptávka po volnočasových aktivitách cizinců žijících na Liberecku a Jablonecku je shodná s nabídkou volnočasových aktivit, které jsou cílené svou činností na integraci cizinců do společnosti v České republice.

Klíčová slova: Cizinec, migrace, migrační politika, integrace, multikulturní společnost, volný čas, volnočasová aktivita.

Annotation

The subject of the thesis "Leisure time activities of foreigners living in Liberec and Jablonec" is to find out what kind of leisure time activities are foreigners in this area interested in. Whether the demand of foreigners for these activities coincides with offer of the chosen organizations, whose activities focuses on the integration of foreigners into society in the Czech Republic.

The first part deals with general information on foreigners in the Czech Republic aimed at Liberec and Jablonec. It also states what are the causes of migration and the related problems and solutions of integration of foreigners into society. This section defines what generally leisure time is and leisure time related to foreigners. It further provides a list of selected major organizations that offer leisure time activities as a good solution for the integration of foreigners into Czech society.

The second part will analyze the leisure time interests of foreigners and possibilities of free-time activities offered by the selected organizations to assist in the integration of foreigners in Liberec and Jablonec region. This will be done through interviews with a selected sample of foreigners and observations conducted during visits to these organizations.

The conclusion of the thesis will be discussion of supply, demand and the overall availability of leisure time activities for foreigners in Liberec and Jablonec. Possible solutions will be given, that might help to offer more varied activities and usefulness of these activities to better integrate foreigners into society.

Aim of the work: The Main aim of this thesis is to ascertain what kind of leisure time activities are foreigners of Liberec and Jablonec region interested in and to analyze them. Leisure time refers to the degree of integration and therefore we could call it a mirror of real integration. The aim is also to show that certain leisure-time activities can help foreigners integrate into the host society. Furthermore to detect if the demand for leisure time activities of foreigners living in Liberec and Jablonec is identical to the offerings of selected organizations.

Key words: Foreigner, migration, migration policy, integration, multicultural society, leisure time activity.

Obsah

I. Úvod	1
II. Teoretická část	3
1. Cizinci v ČR	3
1. 1 Právní předpisy	6
1. 2 Důvod migrace	8
2. Migrační politika.....	11
2. 1 Politika integrace cizinců.....	12
2. 2 Integrace nebo inkluze?	13
2. 3 Problémy integrace	14
2. 4 Řešení problémů integrace	19
3. Cizinci a volno časové aktivity	24
3. 1 Volný čas	24
3. 2 Cizinec a volný čas.....	24
3. 3 Organizace a projekty nabízející volnočasové aktivity pro cizince	27
III. Praktická část	30
1. Cíl výzkumu	30
2. Výzkumný vzorek.....	30
3. Metoda výzkumu.....	31
4. Popis realizace	32
5. Prezentace výsledků.....	33
5. 1 Obecné údaje o respondentech	33
5. 2 Volný čas respondentů	36
5. 3 Život respondentů v ČR.....	43
5. 4 Povědomost o Centru na podporu integrace v Libereckém kraji	49
5. 5 Aktivity a služby nabízené Centrem pro podporu integrace na Jablonecku a Liberecku	50
6. Interpretace výsledků.....	53
6. 1 Volný čas	53
6. 2 Porovnání poptávky cizinců po volnočasových aktivitách s nabídkou těchto aktivit Centra integrace	56
7. Diskuze	58
IV. Závěr.....	62
V. Prameny a literatura.....	65
VI. Přílohy.....	69

1. Úvod:

Již od střední školy se intenzivně zajímám o studium cizích jazyků a kultur. Studium pedagogiky volného času mě přivedlo k tomu, abych tato dvě fakta skloubila a vybrala si téma mé bakalářské práce „Volnočasové aktivity cizinců žijících na Jablonecku a Liberecku“.

Již prameny dávné minulosti nám vypráví pověsti o Babylonské věži a spletení jazyků. Tento mýtus nám svým způsobem pomáhá pochopit dnešní existenci tisíců odlišných jazyků a etnik, které jsou doprovázeny velkou variabilitou kultur.

S touto variabilitou se obyvatelé české země začali ve větší míře setkávat s pádem totalitních režimů, ke kterému došlo ve střední a východní Evropě během 80. - 90. let, kdy začalo docházet k velkým migračním vlnám obyvatelstva. Česká republika nebyla po dlouhá léta 20. století zvyklá na soužití s cizinci. Od roku 1989 začala nečekaná migrační vlna. Do České republiky začali proudit migranti jak na přechodnou dobu, tak na dobu trvalou. Popřípadě opakovaně migrující mezi ČR a jejich mateřskou zemí. To vytváří nové otázky v oblasti tolerance vůči osobám z odlišného sociokulturního prostředí, které žijí na území našeho státu, často izolovaně bez jakýchkoli společenských vazeb k domorodcům. Naše společnost by se měla aktivně snažit o jejich přijetí do společnosti, které přistěhovalcům napomůže spoluúčastnit se na politickém, hospodářském a kulturním životě našeho státu. Samozřejmě, že integrace není pouze jednostranný proces státu, ale jedná se o složitý proces, do kterého se musí aktivně zapojit i sami imigranti, aby tento proces byl účelný. Je zde mnoho způsobů jak můžeme pomoci v integraci cizinců, v podmínkách kulturní různorodosti. Z mého pohledu jsou to formální, neformální vzdělávání a volnočasové aktivity, které by, mimo jiné, mohly sehrát významnou roli během tohoto procesu.

V mé práci se zaměřuji na cizince žijící na území státu buď s dlouhodobým či trvalým pobytem a jejich volnočasové aktivity, které bychom mohli nazvat zrcadlem opravdové integrace. Hlavním cílem této práce je zjistit jaká je volnočasová náplň cizinců žijících na Liberecku a Jablonecku. Dále se v mé práci budu snažit zjistit, zda je poptávka po volnočasových aktivitách shodná s nabídkami vybraných organizací.

Práci vytvářím za pomoci teoretických podkladů v knižní a internetové podobě. Za pomoci analýzy aktivit Centra pro integraci cizinců a interview se zkoumanými osobami se budu snažit poukázat na momentální stav tohoto problému.

Samozřejmě jsem si vědoma toho, že tato práce je spíše hypotetickou úvahou nad danou problematikou, neboť se opírám o existující publikované prameny a podklady, kterých není mnoho, a dále o výsledky výzkumu, který pracuje pouze s menším reprezentativním vzorkem skupiny cizinců.

II. Teoretická část

1. Zjištění obecné údaje o cizincích v ČR

Český stát nebyl nikdy ryze homogenním ve své etnické struktuře. Z historických pramenů je známo, že již v 2. polovině 5. století dochází k expanzi slovanských kmenů na naše území a to především z důvodů zemědělské kolonizace. (Průcha, 2001, str. 120) Prameny též hovoří o stycích s germánským obyvatelstvem a zbytky keltské populace. Během 13. století dochází k silnějšímu vlivu německých osadníků na ekonomiku, což zapříčinilo růst českého národního uvědomění a odpor vůči Němcům. Po vzniku Československé republiky v roce 1918 má stát silně heterogenní etnickou strukturu, jejíž důsledky zasahují až do dnešní doby. Zajímavostí je, že okolo roku 1930 žilo na našem území přibližně 1/3 Němců. Těm se dostávalo bohatých občanských práv včetně práv jazykových. Během 2. světové války došlo k tzv. „konečnému řešení“ romské a židovské otázky, kdy byla zlikvidována většina Romů a Židů. Po 2. světové válce došlo k významné změně ve struktuře státu a to z důvodu vysídlení velké části Němců z území českého státu. Tím český stát dostává etnickou strukturu, kterou si udržel až do roku 1989.

S pádem totalitních režimů dochází v Evropě k velkým migračním vlnám zcela nového charakteru. Česká republika leží na průsečíku migračních proudů a zároveň se stále častěji stává cílovou zemí těchto proudů. (Špačková a Štefková, 2005) Přicházejí k nám skupiny přistěhovalců z celého světa a vzniká bohaté mezietnické klima, které je ale pro české obyvatele cizí a nezvyklé. Etnické menšiny jsou sledovány v kontextu charakteristik formálních, strukturálních a kontaktních, nikoliv však z pohledu vnitřního prožívání, pozice a ukotvení v České republice. (Bittnerová a Moravcová, 2005)

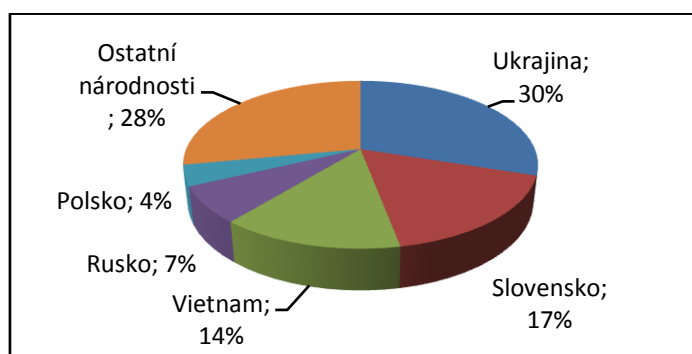
Z údajů statistického úřadu ČR je známo, že se počet cizinců pohyboval ke dni 31. 12. 2008 kolem 4,2%, přičemž průměr států Evropské unie je 6%. I přesto, že počet cizinců je pod Evropským průměrem, není tento podíl bezvýznamný. (Český statistický úřad, 2009)

Je nutné zmínit, že v roce 2009 došlo ke změně v oblasti migrace a to z důvodů celosvětové finanční krize. Zatímco do roku 2008 se počet cizinců pobývajících v České republice každoročně výrazně zvyšoval, v průběhu roku 2009 byl poprvé zaznamenán pokles celkového počtu cizinců s povoleným pobytem. Tento pokles se týkal především

občanů Evropské unie a u občanů třetích zemí pak byl zaznamenán nárůst výrazně nižší než v předchozích letech. Z důvodu finanční krize byl zaznamenán zvýšený přesun cizinců z menších regionů do větších měst.

Dle aktuálních údajů ke dni 31. 8. 2010 Ředitelství služby cizinecké policie Ministerstva vnitra v České republice (dále jen MV ČR) evidovalo 426 511 cizinců, z toho 184 162 cizinců s trvalým pobytem, 239 349 cizinců s některým z typů dlouhodobých pobytů nad 90 dnů. (Český statistický úřad, Počet cizinců v ČR, www.czso.cz, 2010)

Graf 1 Národnost cizinců v České republice ke dni sčítání dne 31.8. 2010

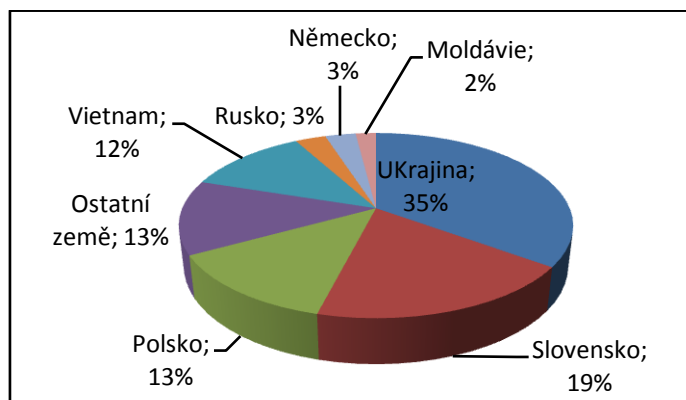

Zdroj: Český statistický úřad

Pokud se dále zaměříme na Liberecký kraj, Český statistický úřad došel k závěru, že ke dni 31. 8. 2010, kdy se konalo poslední měření, v Libereckém kraji bylo 16 903 cizinců, z toho 8 462 s trvalým pobytem a 8 441 s jiným typem pobytu. V Liberci samotném bylo 8 472 cizinců a v Jablonci nad Nisou 3 758 cizinců.

Poslední důkladnější sčítání provedené Českým statistickým úřadem (dále jen ČSÚ) zaměřené na Liberecký kraj, proběhlo k 31. 12. 2005. Podle jím zjištěných pramenů patří Liberec a Jablonec nad Nisou do obcí, kde je působnost cizinců ve výši 2,6 – 3,6%, což přináleží číslu 11 675 bydlících cizinců. Z toho je 5 450 - 46,7%. žen, což je druhý největší podíl žen mezi bydlícími cizinci.

Graf 2 Národnost cizinců v Libereckém kraji ke dni posledního sčítání 31.12 2005

Zdroj: Český statistický úřad

Věková struktura cizinců se pohybovala k tomuto dni v rozmezí: cizinci preproduktivní 0-14 let – 8%, cizinci produktivní 15 – 64let – 89%, cizinci postproduktivní 65let – 3%.

Specifikou kraje je, že má nejvyšší podíl cizinců se státním občanstvím z Polska v ČR – 8,8%. (Český statistický úřad, Cizinci v regionech ČR, Liberecký kraj rok 2006, str. 58, www.czso.cz, 2006)

Důležitou informací ČSÚ je, že roku 2000 došlo k velmi významné změně metodiky a to v definici stěhující se osoby. Do roku 2000 se považovala za stěhující se osobu ta, která změnila adresu trvalého pobytu. „S doporučením OSN ke statistice zahraniční migrace v roce 1998 byla v roce 2000 definice stěhujícího se cizince změněna. Za stěhující se osoby jsou považovány dále uvedené kategorie osob.

- Cizinci s povolením k trvalému pobytu
- Azylanti
- Cizinci s pobytem na víza nad 90 dní, pokud se nevystěhovali ve stejném kalendářním roce, jako byl rok jejich přistěhování
- Od roku 2004 cizinci, občané EU a jejich rodinní příslušníci s povolením k přechodnému pobytu

1.1 Právní předpisy

Mezi materiál, který by měl ulehčit cizinci žijícím na území ČR jeho orientaci ve společnosti a jeho integraci do ní, patří právní předpisy pobytu cizinců a publikace, která pojednává o všech potřebných oblastech života v ČR, jakými jsou: zaměstnání, systém školství, zdravotnictví a sociálního zabezpečení či další praktické informace. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, Cizinci v České republice: Seznam právních předpisů, www.cizinci.cz, 2010) Tyto materiály je možno nalézt v integračních centrech pro cizince, která jsou rozeseta po celém území ČR. Pokud se cizinec zajímá o tyto informace již před vstupem do ČR, je možné je vyhledat v několika jazycích na webových stránkách Ministerstva a sociálních věcí a na portálu Veřejné správy České republiky.

Mezi nejdůležitější právní předpisy pro cizince žijící v ČR patří:

- Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Novela zákona, která nabyla účinnosti 1. ledna 2011, předpokládá řadu zásadních změn týkajících se pracovišť vyřizujících náležitosti spojené s pobytem cizinců na území ČR i samotných podmínek pobytu v ČR.

Tento zákon upravuje problematiku podmínek vstupu a následného pobytu cizinců na území ČR. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, Zákon o pobytu cizinců, www.mvcr.cz, 2011) Zákon rozlišuje dva základní typy pobytů. Jednak to je pobyt trvalý, který opravňuje cizince pobývat na území státu v neomezené době. A jednak jsou to pobyty přechodné, které časově omezují pobyt cizince na území státu a kterých existuje několik druhů. Pobyt přechodný může být udělen na základě:

- *bez víza* – Je zde seznam cca. 30 států tzv. třetích zemí (států, které nejsou členy Evropské unie), jejichž státní příslušníci nepotřebují ke krátkodobému turistickému pobytu na území Evropské unie vízum.
- *krátkodobého víza* – Existují 2 typy toho víza: vízum letištní a vízum k pobytu do 90 dnů.
- *dlouhodobého (nad 90 dnů) víza* – O toto vízum žádá cizinec, pokud hodlá na území pobývat po dobu delší než 3 měsíce.

- *povolení k dlouhodobému pobytu* – O tento pobyt žádá cizinec, pokud hodlá na území pobývat na území po dobu delší, než je 1 rok.
- *výjezdního příkazu* - pobytové oprávnění, které cizinecká policie uděluje na dobu max. 60 dnů. Během této doby si cizinec vyřídí neodkladné záležitosti a musí vycestovat.

Cílová skupina, na kterou se zaměřuje tato práce, jsou cizinci, kteří žádají nebo již dostali povolení k dlouhodobému pobytu. O povolení k trvalému pobytu může cizinec žádat po 5 letech předchozího pobytu, na základě víza k pobytu nad 90 dnů a povolení k dlouhodobému pobytu. Tento typ pobytu je nejvýhodnější a zaručuje většinu práv ve stejném rozsahu, jako mají čeští občané. To znamená, že je pojištěn v rámci VZP a má nárok na sociální dávky atd. Nemá však volební právo a nečerpá výhod občanů EU.

Jak již bylo dříve zmíněno, uvedené členění se netýká občanů Evropské unie (dále jen EU) a jejich rodinných příslušníků. (Kocov a Slezáková, Sociálně patologické jevy spojené s migrací cizinců do ČR se zaměřením na uprchlíky a žadatele o azyl, <http://veda.fsv.cuni.cz/doc/kocov.doc>, 2002) Ti mají dle zákona o pobytu cizinců odlišný režim. Občané EU žádají o potvrzení o přechodném pobytu, pokud usilují o povolení k trvalému pobytu. Na území však mohou pobývat i bez obou těchto potvrzení. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, Cizinci v České republice: Seznam právních předpisů, www.cizinci.cz, 2010)

Mezi další důležité zákony patří:

- Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
- Zákon č. 216/1991 Sb., o cestovních dokladech a cestování do zahraničí
- Zákon č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky
- Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu
- Zákon č. 71/1967 Sb., o správním řízení
- Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti
- Zákoník práce (zákon č. 262/2006 Sb.)

- Zákon o zaměstnanosti (zákon č. 435/2004 Sb.), který upravuje podmínky, za kterých může být cizinec zaměstnán.
- Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání. Osoba bez trvalého pobytu na území ČR je z hlediska tohoto zákona tzv. zahraniční fyzickou osobou, pro kterou jsou stanoveny určité odchylky.

1.2 Důvody migrace

Pojem migrace se používá pro popsání pohybu jak v oblasti věd o živé přírodě, tak o lidské společnosti. Schopnost migrovat člověk sdílí s dalšími živočichy, je jí nadán po celou dobu své existence. Migrace je permanentně jednou ze společenských strategií k získávání zdrojů obživy a energií, vyrovnávání se s nepříznivými přírodními vlivy, řešení společenských konfliktů a dosahování inovací. (Uherek, 2008) Je také nedílnou součástí celosvětového společenského a ekonomického vývoje.

Existuje několik migračních teorií. Mezi ty nejznámější patří teorie „push and pull“, která tvrdí že, k tomu, aby došlo k migraci, musí existovat síly, které člověka z území, kde žije, vypuzují (push) a naopak přitahují (pull) do míst, kam směřuje“. Migraci tedy ovlivňuje dění a současný stav v zemi původu i v zemi cílové. Mezi faktory "pull" přitahující emigranty do západních zemí patří např. politická stabilita, ekonomická prosperita, vysoká kvalita života, svoboda a možnost seberealizace. Naopak mezi faktory „push“, které emigranty vypuzují ze země, patří např. globalizace, ekonomická nestabilita, urbanizace, rychlý demografický růst, změna životních standardů, války, porušování lidských práv, náboženské střety, etnické konflikty či zhoršování životního prostředí a přírodní katastrofy.

Je nutné zmínit, že mezinárodní migrace ovlivňuje ne jen země zdrojové, ale převážně politicky, ekonomicky, sociálně, demograficky a kulturně prostředí zemí cílových. (Uherek, Otčenášek., Hošková, 2003)

Tabulka 1: Příčiny a důvody migrace

Příčiny a důvody migrace	Motivace	
Chudoba, nezaměstnanost, nízké mzdy v oboru, špatné uplatnění v oboru	Ekonomická (práce, obživa) neboli pracovní migrace	Migranti (regulérní a neregulérní)
Změny klimatu – povodně, sucha, přelidnění a další	Klimatická migrace	Migranti (regulérní a neregulérní)
Špatná úroveň vzdělání či zdravotnictví, rodinný příslušník v zahraničí, vztah, manželství s cizincem	Sociální (vzdělání, sloučení rodiny, nemoc)	Migranti (regulérní a neregulérní)
Občanské nepokoje, válka, represivní režim, politické perzekuce, příslušnost k pronásledované skupině, diskriminace	Ochrana, bezpečí	Uprchlíci

Zdroj: <http://www.jedensvetnaskolach.cz>, 2011

Zaměříme-li se na český stát mezi lety 1947 – 1989, působily zde německé a polské menšiny a to z velké části v pohraničních oblastech. Mezi další významné etnické menšiny patří romské a slovenské obyvatelstvo, které se vyskytovalo po celém území České republiky.

V 90. letech se začala měnit situace a náš stát se stává místem trvalého a přechodného bydliště či jen průchozí zemí četných migračních proudů. (Bittnerová a Moravcová, 2005) Cizinci se soustřeďují především do měst z již zmíněných pohraničních oblastí, kam přišli z důvodů lepší ekonomické a pracovní situace. Nachází se zde i mnoho cizinců, které poutají k našemu státu rodinné kořeny. To se týkalo především menšin polských, německých, slovenských, maďarských a židovských. Ty ale v 90. letech ztratily na své početnosti. Během tohoto období naopak prudce stoupl počet Vietnamců, Rusů, Ukrajinců a Bulharů. Imigranti se usídlují na našem území z důvodů jak profesionálních, tak i sociálních.

V oblasti Liberecka a Jablonecka patřili mezi hlavní menšiny Němci a Poláci. (Kasper a Kasperová, 2006) Po 2. světové válce však došlo k významné změně a to z důvodu vysídlení velké části Němců z území českého státu. V 90. letech do této oblasti začínají proudit menšiny rozličných národností, které jsou přitahovány především z důvodů lepší ekonomické a pracovní situace. Nachází se zde i mnoho cizinců, které

poutají k našemu státu rodinné kořeny. Mezi hlavní menšiny této oblasti patří Ukrajinci, Slováci, Poláci a Vietnamci. Důvody jejich emigrace bohužel nemohou být blíže specifikovány z důvodů nedostatku pramenů.

Za zmínění ale stojí důvody emigrace vietnamských obyvatel, kteří jsou třetí nejpočetnější etnickou menšinou v ČR a 4. nejpočetnější menšinou na Liberecku a Jablonecku. Na konci 50. let 20. století k nám začaly přijíždět první větší skupiny. Byly to často děti vietnamských vojáků, které byly umístěny v dětském domově v Chrastavě na Liberecku. Po ukončení americko-vietnamského konfliktu, který byl mezi lety 1964 – 1975, přisun občanů Vietnamu zesílil. Mezi lety 1974—1977 k nám přijelo přes 5 tisíc Vietnamců na základě nově podepsané Dohody o odborné přípravě občanů Vietnamské demokratické republiky v československých organizacích. (Černík, 2006, s. 95) Pro Československo představovali vietnamští dělníci a učni důležitou pracovní sílu v oborech, kde Češi a Slováci nechtěli pracovat. Počet Vietnamců mezi roky 1979—1985 u nás stále prudce stoupal. Do konce osmdesátých let se tento počet postupně snižoval až o jednu třetinu v době ukončení platnosti mezistátní smlouvy v roce 1990. (Pechová, Migrace z Vietnamu do České republiky v kontextu problematiky obchodu s lidmi a vykořisťováním, www.strada.cz/attachments/a/a84cd603323727bbbf069c431a80540d.pdf, 2007)

Obecně je udržován mýtus, že práce v zahraničí je symbolem štěstí, privilegia a lehce vydělaných peněz. Dalším důvodem mnoha mladých lidí je studium a kvalitní vzdělání v oborech, které nejsou v státech emigrantů možné. (Pechová, Migrace z Vietnamu do České republiky v kontextu problematiky obchodu s lidmi a vykořisťováním, www.strada.cz/attachments/a/a84cd603323727bbbf069c431a80540d.pdf, 2007) Velikým lákadlem je i možnost studia na Karlově univerzitě a možný život v Praze, která je v dnešní době turisticky oblíbeným místem. Zajímavým důvodem k životu mimo mateřskou zemi je tzv. „uklizení“. To znamená, že jsou mladiství posíláni do zahraničí, protože se dostávají do problémů, začínají experimentovat s drogami nebo se schází s delikventní mládeží kvůli nedostatečné péči rodičů, kteří pro ně nemají příliš času. Mezi další důvody patří samozřejmě i sloučení rodiny. Většinou první emigrantem rodiny je otec. Po té, co připraví vhodné ekonomické a rodinné podmínky, za ním přijede zbytek rodiny.

2. Migrační politika

V roce 2003 přijala vláda České republiky základní koncepční materiál v oblasti migrace nesoucí název Zásady politiky vlády v oblasti migrace cizinců. (Ministerstvo vnitra České republiky, Migrace: Zásady politiky vlády v oblasti migrace cizinců, www.mvcr.cz, 2003) Tento materiál obsahuje šest základních bodů, který vymezují směr migrační politiky v ČR. Prioritou aktivit v oblasti migrace je formulace účinných opatření, která budou podporovat řízenou legální migraci a zároveň minimalizovat migraci nelegální.

Nedílnou součástí migrační politiky je integrační politika. Tato politika vychází z mezinárodních závazků naší země, mezinárodně uznávaných principů, standardů, zkušeností a doporučení odborných orgánů Rady Evropy a Evropské unie.

Politika integrace cizinců je zaměřena nejen na podporu začlenění legálně pobývajících cizinců do společnosti, ale zejména na prevenci případných problémů v oblasti imigračních komunit a jejich vztahu s majoritou. (Ministerstvo vnitra České republiky, Azyl, migrace a integrace: terminologický slovník, www.mvcr.cz, 2010) Cílem jednotlivých aktivit integrační politiky je předcházet vytváření uzavřených komunit imigrantů, společenské izolaci a sociálnímu vyloučení cizinců. Rovněž napomáhá tomu, aby majoritní společnost byla otevřená a vstřícná k cizincům. Napomáhá cizincům vyvolávat a podporovat jejich aktivní participaci, garantovat dodržování jejich práv, ochranu před diskriminací a dalšími negativními jevy či vytvářet podmínky pro nekonfliktní soužití ve společnosti. (Ministerstvo vnitra České republiky, Azyl, migrace a integrace: terminologický slovník, www.mvcr.cz, 2010) Zároveň ale od imigrantů předpokládá individuální osobní odpovědnost, vlastní iniciativu a vůli zapojit se do společnosti, znalost práv, dodržování povinností a respekt k hodnotám přijímající země jako národního státu i členského státu Evropské unie.

Integrační politika musí reagovat na nové skutečnosti a potřeby jak cizinců, tak i české společnosti a posilovat vědomí propojenosti migrace a integrace se sociokulturními a politickými aspekty života společnosti. (Migration4media, Český stát dá proti loňsku na integraci cizinců pouze necelých 40%, <http://migration4media.net>, 2011) Rozsah a zaměření integračních opatření se odvíjí od potřeb cizince v návaznosti na délku a důvod pobytu. Integrační opatření se snaží reflektovat aktuální potřeby cizinců i vzájemného

soužití a musí proto být adresné a široce dostupné. Cizinci by měli být plně informováni o nabídce integračních opatření i jejich významu a přínosu.

2.1 Integrace nebo inkluze?

Minulá kapitola se zabývala integrační politikou, jako nedílnou součástí migrační politiky. Co je to ale vlastně integrace? Dle terminologického slovníku Ministerstva vnitra ČR je integrace cizinců proces postupné adaptace imigrantů na struktury a vazby společnosti domácího obyvatelstva. (Ministerstvo vnitra České republiky, Azyl, migrace a integrace: terminologický slovník, www.mvcr.cz, 2010) Tím se vytváří vyšší celek společnosti. Je nutné zdůraznit, že se jedná o proces dvoustranný, který vyžaduje vytvoření podmínek pro integraci cizinců v přijímající společnosti na straně jedné a na straně druhé snahu o adaptaci ze strany cizinců. Tento proces má své politické, právní, ekonomické, sociální, kulturní, psychologické a náboženské aspekty. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, Zpráva o realizaci Koncepce integrace cizinců v roce 2011, <http://www.cizinci.cz>, 2011)

Dle kanadského psychologa Johna W. Berryho existují 4 různé kategorie adaptace, které se odlišují dle intenzity začlenění do společnosti a zároveň zachování své kulturní identity. Těmi jsou: integrace, asimilace, separace a marginalizace. (Sdružení občanů zabývajících se emigranty, Integrace imigrantů do vzdělávacího systému: tento příspěvek vznikl za podpory Evropského integračního fondu EIF 2008-17, www.soze.cz, 2008)

Integrace – Imigranti uznávají důležitost přijmutí kultury hostitelské země, ale zároveň mají snahu o udržení své vlastní kultury.

Asimilace – Imigranti usilují o maximální splynutí s majoritní společností a svou kulturu opomíjejí a nepovažují ji za důležitou.

Separace – Imigranti nemají snahu přijmout kulturu hostitelské společnosti, ale zachovávají si svou vlastní kulturu. Ocitají se v separaci.

Marginalizace – Imigranti necítí potřebu kontaktu a přijmutí majoritní kultury a nezachovávají ani svou vlastní kulturní identitu. Zůstávají v izolaci.

I přestože v dokumentech integrační politiky se hovoří z velké části jen o integraci, měli bychom zmínit i slovo inkluze, které zajisté úzce souvisí s integrací cizinců do společnosti. Inkluze je často brána jako synonymum pojmu integrace a někteří ji též chápou jako vyšší stupeň integrace. (Bazalová, 2006, s. 7) O inkluzi se hovoří v souvislosti se vzděláváním znevýhodněných jedinců se speciálními vzdělávacími potřebami. V případě cizinců se jedná o jedince se sociálním znevýhodněním.

V případě inkluze se uplatňuje přístup založený na tom, že každý znevýhodněný jedinec je zařazen do běžné školy mezi spolužáky bez ohledu na typ jeho znevýhodnění. Není přitom rozhodující, zda tento jedinec zvládne učivo příslušného ročníku v plném rozsahu, ale zda při jeho zařazení do běžné třídy převažují pozitiva, jako jsou např.: sociální a emoční zisk pro jedince i skupinu, nad případnými negativy. Inkluze je principem, který se dá chápat jako stav, kdy se společnost nad odlišností jedince nikterak nepozastavuje a akceptuje ji. (Bazalová, 2006)

Obecně můžeme tvrdit, že proces integrace je velice náročný a to především z pohledu imigrantů, jelikož se velmi často nacházejí v psychicky vypjaté situaci vzhledem ke změně prostředí, než na které jsou zvyklí. (Lechta, 2010) Dále je jsou vystaveni jazykové a kulturní bariéry a mnoha dalším faktorům, o kterých se později blíže zmíním. Průběh adaptace imigrantů je ovlivněn jejich psychickou odolností, odhodlaností se přizpůsobit a časem pro nalezení cesty, kterou se chtějí vydat.

2.2 Politika integrace cizinců

Jako reakce na nové migrační vlny po roce 1989 byla po usnesení vlády v roce 2000 přijata první „Koncepce integrace cizinců“. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, Zpráva o realizaci Koncepce integrace cizinců v roce 2009. www.cizinci.cz, 2010) Tato koncepce vymezuje, za jakých hlavních podmínek k integraci cizinců dochází a zároveň navrhuje integrační opatření za účelem prevence vzniku ekonomicky, sociálně a kulturně rozdělené společnosti.

Za realizaci této koncepce je zodpovědných několik rezortů. Hlavním úřadem je Ministerstvo vnitra. To každý rok odpovídá za zpracování a předložení nové koncepce. Mezi další hlavní rezorty patří: Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo

zdravotnictví, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo kultury, Ministerstvo pro místní rozvoj a Český statistický úřad. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, Zpráva o realizaci Konceptu integrace cizinců v roce 2009. www.cizinci.cz, 2010) Ke spolupráci jsou dále vyzvány i další instituce, které pomáhají při realizaci postupů. Mezi ně patří například: Akademie věd České republiky, primátoři statutárních měst, představitelé Asociace krajů a Svazu měst a obcí České republiky, starostové obcí s rozšířenou působností, sociální partneři Rady hospodářské a sociální dohody České republiky a představitelé nestátních neziskových organizací a účelových zařízení církví.

Je nutné zmínit, že se jednotlivé koncepty vydané od roku 2000 od sebe liší. Děje se tak z důvodů změn v oblasti migrační situace České republiky, na které je integrační politika nucena reagovat odlišnými integračními opatřeními s ohledem jak na charakter a složení imigrace, tak i s ohledem na integrační potřeby cizinců a priority integrační politiky. Je nutné zdůraznit, že tato práce vychází a pracuje s poznatky Konceptu integrace cizinců z let 2010 a 2011.

Cílovou skupinou, na kterou se koncepty a zároveň tato práce zaměřuje, jsou cizinci třetích zemí a občané členských zemí Evropské unie, kteří dlouhodobě či trvale legálně pobývají nebo hodlají pobývat na území ČR. Což znamená, že se jedná o cizince s povolením k pobytu na dobu delší než 90 dnů, ale i nově příchozí.

2.3 Problémy integrace

Integrační politika se snaží za pomoci konceptu zmírnit nebo zcela odstranit problémy vzniklé během integrace cizinců. Od doby realizace první konceptu se podařilo dosáhnout pokroku v řadě oblastí souvisejících s integrací cizinců. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, Zpráva o realizaci Konceptu integrace cizinců v roce 2009. www.cizinci.cz, 2010) Integrační opatření přispěla ke zlepšení postavení cizinců i vzájemných vztahů. Nicméně zde nadále zůstává, i nově vyvstává, řada nevyřešených problémů. Mezi ně patří především níže zmíněné problémy.

- ***Český jazyk a vzdělání***

Dobrá znalost českého jazyka má zásadní vliv na úspěšnou integraci do společnosti českého státu. Od roku 2009 jsou cizinci povinni prokázat se úspěšně vykonanou zkouškou

typu A1 z českého jazyka, pokud žádají o trvalý pobyt na našem území. Tento fakt nutí a zároveň motivuje imigranty naučit se českému jazyku. Mezi hlavní problémy patří nedostačující dostupnost kurzů češtiny a to jak místně, tak časově. Je zaznamenán taktéž nedostatek kvalifikovaných učitelů češtiny jako jazyku pro cizince. Co se týče nabídky obsahu kurzů, chybí nabídka kurzů pro pokročilé a kurzů zaměřených na češtinu potřebnou pro výkon profese. Samotná kontinuita kurzů je velmi omezená a informovanost o jejich nabídce taktéž. Do skupiny cizinců s nízkou znalostí češtiny patří především nově příchozí, cizinci pohybující se pouze v rámci své komunity nebo ženy v domácnosti.

Rostoucím problémem je i jazyková bariéra žáků – cizinců, kteří vyžadují individuální přístup, který jim velmi často není poskytnut. Tato situace je řešena zařazováním žáků až o několik ročníků níže, než by odpovídalo jejich věku, což je kontraproduktivní a k integraci žáků-cizinců nepřispívá.

Jako řešení jazykové bariéry cizinců jsou vytvářeny metodické postupy pro výuku dětí - cizinců. Zpracování metodiky je ale velmi náročné. Tento problém je složitý a chybí dostatek podkladového materiálu, i přestože že si Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) bere za příklad další evropské vzdělávací systémy. Rychlost plnění tohoto úkolu je nízká a to z důvodu ovlivnění dalšími faktory, jakými jsou například krácení finančních prostředků, které zapříčinila finanční krize.

- ***Informovanost a orientace ve společnosti***

Podle výzkumů se ukázalo, že znalosti imigrantů o ČR jsou minimální a často zkreslené nereálnými očekáváním a dezinformacemi. Kvůli nízkému povědomí o svých právech a povinnostech, závislosti na zprostředkovatelích a neznalosti jazyka dochází k izolovanosti od majoritní společnosti. I přesto, že stát má snahu tento problém řešit a jsou vydávány řady publikací v několika jazycích a nabízeny úvodní kurzy sociokulturní orientace, cizinci o ně nejeví zájem. A to především z důvodů těch, že publikace je složité dohledat a je těžké pochopit jejich obsah. Zájem o kurzy není vzhledem k tomu, že k úspěšnějšímu řešení základních životních situací výrazně napomůže především znalost českého jazyka. Limitujícím faktorem je rovněž skutečnost, že nevládní organizace nejsou vždy dostatečně aktivní a cizince samy nevyhledávají a nedostatečně komunikují s dalšími možnými subjekty, které by jejich nabídek mohly též využít.

- ***Zdravotní péče***

Problémy se vyskytují především u cizinců třetích zemí, u kterých je zdravotní péče v některých případech omezená. Hlavním problémem je ale neochota pojišťoven pojistit některé osoby a některých lékařů zaregistrovat komerčně pojištěného cizince. Problémem je také poměrně velká finanční zátěž spojená s úhradou komerčního pojištění, zejména pro osoby s nízkým příjmem. V neposlední řadě se jedná o nízkou informovanost zdravotnických pracovníků o přístupu cizinců ke zdravotní péči a na druhé straně cizinců o nárocích plynoucích z určitého pojištění. Nemluvě o všudypřítomné jazykové bariéře v zdravotnických zařízeních.

- ***Zaměstnání***

Hlavní problém v této oblasti je zaměstnání cizinců z třetích zemí. Ti jsou povětšinou pro český trh zdrojem levné pracovní síly. V současné době se jedná zejména o výkon práce mimo pracovní poměr (na živnostenský list) na základě různých forem dohod. To zapříčiňuje sníženou stabilitu zaměstnání a navíc jsou tyto podmínky zdrojem znevýhodnění, jakými jsou například: pracovní poměr bez písemné smlouvy, absence nároku na dovolenou či jiné zaměstnanecké výhody, zaměstnavatel neplatí odvody na sociální a zdravotní pojištění aj. Častým jevem je, že zaměstnavatel v případě zahraničních pracovníků neusiluje o další zaměstnancův pracovní rozvoj, nezajišťuje kurzy českého jazyka či nemá snahu poskytnout další výcvik či možnost prohloubení profesního vzdělání. Mezi hlavní problémy cizinců z jiných než třetích patří například složitý a zdoluhavý proces nostrifikace. To vše staví imigranty do znevýhodněné pozice a vede k nárůstu pocitu nejistoty cizince.

- ***Soužití mezi majoritními a minoritními obyvateli (komunitami)***

Většina občanů České republiky nepovažuje zvyšující se počet cizinců žijících v České republice za pozitivní jev. Podíl těch, kteří příchod cizinců vnímají pozitivně, sice mírně vzrostl, celkově však česká společnost zůstává nadále názorově relativně uzavřená vůči imigraci a usídlování cizinců. Často je opomíjena otázka vlastní pozice emigranta v českém státě a jejich postoj k vlastní identitě. Na fakta jako jsou identita cizince, soužití bez akcentu a snahy o asimilaci si česká společnost teprve zvyká.

Klíčovým faktorem integrace je množství a kvalita soukromých styků s příslušníky majoritní společnosti a vytvoření sociální sítě. Čím intenzivnější jsou vztahy mezi cizinci a příslušníky majoritní společnosti, tím větší je šance na úspěšnou integraci. Vzájemná vstřícnost, porozumění problémům a ochota pomoci mezi cizinci a majoritní společností vedou k lepšímu vzájemnému porozumění, posilují tendenci cizince včlenit se do majoritní společnosti a napomohou cizinci stát se soběstačným a nezávislým.

Koncepce integrace cizinců si klade za cíl systematicky objektivně informovat o cizincích pobývajících v ČR, neboť pramenem xenofobie, předsudků a uzavřenosti vůči cizincům je často neznalost cizích kultur, zvyků či náboženského vyznání. Odpovědí na tento stávající problém by mohla být multikulturní výchova.

Multikulturní výchova se objevila v České republice teprve začátkem 90. let 20. století. Právě proto je stále málo terminologicky ukotvená a ujasněná. Její uplatňování ve školství je problematické a složité. I přesto, že se multikulturní výchova potýká s těmito problémy, je dnes již akceptována v rámcových vzdělávacích programech pro základní a gymnaziální vzdělávání. Multikulturní výchova by ale neměla mít své místo pouze ve školách, kde lze z dlouhodobého hlediska očekávat největší dopady na členy společnosti. Je třeba se také zaměřit na dospělou populaci, především na pracovníky veřejné správy, kteří přicházejí při plnění pracovních úkolů do častého styku s cizinci. Jedná se zejména o pracovníky cizinecké policie, úřadů práce, živnostenských úřadů apod. To by se mělo dít jak na úrovni ústředních orgánů a jim podřízených institucí, tak na regionální a lokální úrovni.

- ***Práce rezortů zodpovídajících za integraci***

Práce jednotlivých rezortů, které jsou zodpovědné za realizaci příslušných opatření pro úspěšnou integraci cizinců lze považovat za nedostačující. Děje se tak z několika hlavních důvodů. Tyto rezorty příliš spoléhají na iniciativu rezortu pověřeného koordinací (ministerstvo vnitra) a ne vždy přebírají odpovědnost za politiku integrace v rámci vlastního rezortu. Nepřístupují k realizaci politiky integrace aktivně, systematicky nesledují a neanalyzují vývoj a změny situace na poli integrace cizinců v rámci rezortu a minimálně reagují zaváděním příslušných opatření.

- ***Integrace na regionální a lokální úrovni***

Neopomenutelnou součástí úspěšné integrace cizinců je spolupráce samotných regionů na realizaci integračních opatření. Zde totiž reálně probíhá vzájemné soužití a začleňování cizinců do společnosti. Ve všech krajích byly zřízeny pozice krajských koordinátorů, kteří ale vykonávají řadu dalších agend a nemají potřebný prostor ani kompetence pro plnohodnotný výkon koordinace integrace cizinců v kraji. V krajích také existují platformy, což jsou poradní orgány zabývající se mimo jiné i záležitostmi cizinců. Cílem setkávání platforem je sdílet informace o cizincích, hodnotit situaci cizinců v regionu, identifikovat problémové oblasti a společně usilovat o jejich praktické. Setkání těchto platforem je bohužel velmi často jen formální záležitostí.

Důležitou součástí je i snaha o integraci na lokální úrovni. Zde až na výjimky si magistráty zatím nejsou dostatečně vědomy nutnosti reflektovat přítomnost cizinců ve městech. S ohledem na problémy v některých městech Ministerstvo vnitra podpořilo situaci tzv. emergenčními projekty. Tyto projekty by v optimální situaci měly nastartovat aktivitu města a nikoli zajistit dlouhodobé řešení, jak se někteří domnívají.

- ***Nevládní neziskové organizace (NNO)***

Nevládní organizace a občanské společnosti sehrávají velmi důležitou roli v procesu integrace cizinců. Jsou nepostradatelným aktérem realizace integrační politiky a integračních opatření.

Velkým problémem však je, že se soustředí především do větších měst (zejména Prahy). Existují tak regiony, kde doposud nefunguje ani jedna nestátní nezisková organizace, která by se zabývala cizineckou problematikou. Tento nedostatek vytváří řadu problémů od nerovnoměrného zastoupení služeb v jednotlivých lokalitách až po neefektivní realizaci integračních opatření a čerpání finančních prostředků. Z toho důvodů začala od roku 2009 vznikat Integrační centra na pomoc cizincům. Mezi další problémy v souvislosti s působením nevládního sektoru patří neefektivita ve vyhledávání a oslovování cizinců. Většina organizací navazuje kontakty především prostřednictvím letáků nebo dosavadních klientů. To se však jeví jako nedostačující. Z toho vyplývá, že cizinci nemají povědomí o možnosti využít služeb nevládních organizací a vyhledávají jejich pomoc až poté, co selhaly všechny ostatní možnosti.

- ***Financování integrace***

Financování integračních aktivit je klíčovým prvkem, který umožňuje naplňování koncepčních záměrů v praxi a do určité míry umožňuje nastavit plnění jednotlivých priorit integrace. S ohledem na financování integrace cizinců se situace v České republice zásadně změnila zahájením čerpání Evropského fondu pro integraci občanů třetích zemí v roce 2009. Do té doby byly financovány pouze projekty s menším dopadem a poměrně izolovanými výsledky a to především ze státního rozpočtu a z příspěvků z Evropské unie. Mimo Evropského fondu pro integraci občanů třetích zemí existuje nadále možnost financování i z jiných zdrojů Evropské unie (především z Evropského sociálního fondu) a státního rozpočtu. V letech 2009 a 2010 se podařilo vyčlenit na integraci cizinců doposud nejvyšší prostředky a realizovat tak zásadní změny. Překvapivým rozhodnutím vlády ČR je financování jednotlivých rezortů v roce 2011. I přes fakt, že znalost jazyka a zaměstnání tvoří základní stavební kameny úspěšné integrace cizinců, dostalo Ministerstvu školství pouze zanedbatelnou sumu a Ministerstvo práce a sociálních věcí nedostalo vůbec nic.

Dalším negativním faktem je opožděné udělování dotací ze státních prostředků, které snižuje účinnost integračních opatření. Pravidlem mimo jiné bývá, že subjekty se o rozdělení dozvídají až ve druhém čtvrtletí a často jsou finance vypláceny až v poslední třetině roku. To ohrožuje plynulou návaznost projektů a schopnost realizátorů udržet kvalifikovaný personál, ale především efektivitu vynakládaných prostředků.

Dle Pavly Burdové – Hradečné, členky Rady vlády pro lidská práva a členky Sdružení pro integraci a migraci, nejsou cíle postupu pro integraci cizinců jednotlivých rezortů jasně a dostatečně formulované. (Hradečná – Burdová, Postavení cizinců, http://www.helcom.cz/download/zpravy/Postaveni_cizincu.pdf 2010) Hlavní příčinou je, že jednotlivá ministerstva musejí k integraci přistupovat aktivněji než doposud.

2.4 Řešení problémů integrace

Výše uvedené problémy je třeba řešit. Hlavním aktérem v této oblasti je Ministerstvo vnitra, které každý rok navrhne, zpracuje a předloží vládě novou *Koncepci integrace cizinců*. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, Zpráva o realizaci Koncepce integrace

cizinců v roce 2011, www.cizinci.cz 2011) Spolu s dalšími rezorty je postup k řešení jednotlivých problémů integrace nadále realizován a po té analyzován.

Realizace jednotlivých cílů koncepce integrace cizinců je rozdělena mezi tyto rezorty:

(dále jsou uvedeny jen některé příklady jednotlivých rezortů pro rok 2010-2011)

- *Ministerstvo vnitra* - emergentní projekty, integrační centra, výzkum, normovanost
- *Ministerstvo práce a sociálních věcí* - informovanost, výzkum, vzdělávání
- *Ministerstvo školství, mládeže a TV* - český jazyk, speciální vzdělávání, volnočasové aktivity, učitelství pro cizince
- *Ministerstvo zdravotnictví* - informovanost, mezikulturní kompetence
- *Ministerstvo pro místní rozvoj* - publikace v ostatních jazycích
- *Ministerstvo kultury* - podpora webu, mezikulturní dialog, soustředění se na NNO

Nová integrační opatření jsou navrhována s ohledem na vývoj, nové trendy a potřeby cizinců. Postup při řešení integrace se zaměřuje především na čtyři klíčové body a několik bodů podpůrných. Jejich účel je eliminovat znevýhodnění, se kterými se cizinec na území ČR potýká.

Klíčové body Koncepce integrace cizinců s příklady některých jejich opatření (Koncepce integrace 2010, 2011):

- ***Český jazyk a vzdělání***
  - systémové zajištění výuky češtiny pro žáky třetích zemí
  - rozšíření statutu žáka se speciálními vzdělávacími potřebami i na žáky – cizince, kteří mají problémy s češtinou jako cizím jazykem
  - podpoření poskytování bezplatných kurzů češtiny a doučování žáků – cizinců z třetích zemí na základních školách (pro cizince EU je už zajištěno)
  - zajištění ustavení pozice asistenta pedagoga ve školách, kam docházejí žáci - cizinci (minimálně ve vybraných lokalitách)
  - průběžné zajištění přípravy pedagogů na práci v lokalitách s vyšším počtem cizinců
  - průběžné zajištění systémové vzdělávání pedagogů k výuce češtiny jako cizího jazyka i k zvyšování interkulturních kompetencí pedagogů pro práci s žáky cizinci

- zajištění dostatečné nabídky učebnic českého jazyka jako cizího jazyka vhodných pro výuku dětí z třetích zemí a doporučit je ředitelům škol.
- poskytování kurzů českého jazyka v rámci regionálních Center na podporu integrace cizinců, v rámci projektů nevládních neziskových organizací a dalších subjektů Návrhy opatření
- rozšíření nabídky kurzů češtiny pro dospělé cizince pro různé stupně pokročilosti, a to i nad úroveň A1 požadovanou pro trvalý pobyt
- podpoření vzdělávání lektorů češtiny jako cizího jazyka
- zpracování analýzy alternativních možností výuky (e-learningový kurz češtiny, audio-učebnice pro samouky apod.)
- poskytování kurzů češtiny úřady práce (v rámci rekvalifikace) a kurzy ve spolupráci se zaměstnavateli (čeština zaměřená na výkon povolání)
- aktualizace webových stránek www.cestina-pro-cizince.cz

- ***Ekonomická soběstačnost (Sociálně ekonomická oblast)***

- díky dotacím v rámci fondů Evropské unie podpoření aktivního vyhledávání cizinců v jejich přirozeném prostředí (pracoviště, bydliště) prostřednictvím terénní sociální práce (streetwork) poskytující první informační podporu pro cizince
- díky dotacím v rámci fondů Evropské unie zajištění navazující služby a aktivity – terénní i ambulantní sociální služby
- průběžné monitorování vývoje situace a postavení cizinců v jednotlivých regionech a lokalitách s cílem efektivně řešit vznikající problémy
- díky dotacím v rámci fondů Evropské unie posílení sociálně-právního poradenství, včetně seminářů na konkrétní témata související se zaměstnáním a podnikáním cizinců
- Ministerstvo průmyslu a obchodu pod položkou Integrace cizinců uveřejňuje informativní materiál s názvem Informační materiál pro zahraniční fyzické osoby
- snaha snížit administrativní zátěž o 20 %. Snižování administrativní zátěže má pozitivní dopady na všechny podnikatele bez rozdílu původu a má zprostředkovaně pozitivní dopady na ekonomickou soběstačnost cizinců, kteří podnikají na území České republiky.

- ***Orientace ve společnosti (Kulturní oblast, Politická oblast, Informovanost a orientace)***

- Vytvoření adaptačně-integračních kurzů pro nově příchozí cizince se zaměří na obeznámení s místními poměry a způsoby řešení každodenních situací, právy a povinnostmi cizinců, s hodnotami zdejší společnosti
- provázání kurzů s výukou základů českého jazyka, poradenstvím a asistencí. Kurzy by měly být krátké, časově dostupné a s předáním materiálu pro samostudium vč. kontaktů na úřady a organizace podporující integraci cizinců
- Prohloubení kurzu pro cizince s dlouhodobým či trvalým pobytem se zaměřením na hlubší poznání společnosti v České republice (historie státu, právní řád, politické uspořádání státu, kulturní odlišnosti apod.)
- Poskytnutí základních informací potenciálním imigrantům již v předodjezdovém období v zemi původu. Tyto informace budou poskytovány v jazyce migrantů
- Zveřejňování nabídky již zpracovaných informačních materiálů pro sociokulturní orientaci ve společnosti na webu www.cizinci.cz
- Nově se projednává povinnost cizinců absolvovat adaptačně - integrační kurz jako jedna z podmínek vstupu a pobytu cizinců na území ČR
- Ministerstvo vnitra zajistilo distribuci tří informačních publikací, a to „Informační publikace pro cizince“ v šesti jazykových mutacích (čeština, angličtina, ruština, ukrajinština, vietnamština, mongolština), publikace „Informace pro cizince s trvalým pobytem v ČR“ a příručka „Informační materiál pro cizince k problematice dlouhodobých víz a dlouhodobých pobytů (se zvláštním zaměřením na pobytová oprávnění udělená za účelem zaměstnání)“ v pěti jazykových mutacích.
- Ministerstvo vnitra pořádá k podpoře pracovníků Integračních center úvodní seminář o integraci a pobytu cizinců formou čtyřdenního certifikovaného semináře. Zároveň byl ministerstvem zpracován Manuál pro poskytování poradenství pro zaměstnance těchto Integračních center.

- ***Vztahy mezi komunitami (Kulturní oblast)***

- podpora otevřenost společnosti a vzájemné komunikace a aktivit propojující obě strany – tedy cizince i majoritní společnost
- díky dotacím fondů Evropské unie podpoření navazování formálních i neformálních společných aktivit, zapojování cizinců do aktivit majority (kulturních, sportovních, společenských) a zapojování nových subjektů do vzájemných kontaktů mezi cizinci

- a majoritou s důrazem na druhou generaci cizinců – děti a mládež, zranitelné skupiny cizinců (mateřská a rodinná centra, sportovní kluby, občanské aktivity)
- uspořádání expertních setkání pro zástupce státní správy i nevládního sektoru za účelem identifikace možnosti prevence rizik: „Prevence rizik extremistických kampaní proti cizincům v ČR“ a workshop pod názvem „Cizinci v ČR, přídavný motor rozvoje nebo břemeno?“.
  - Rámcové vzdělávací programy stanoví zejména konkrétní cíle, formy, délku a povinný obsah vzdělávání v oblasti multikulturní výchovy
  - Finanční podpoření projektů, které směřují především k posílení identity národnostních menšin a jejich integraci do majoritní společnosti

Mezi další podpůrné aktivity integrace patří:

Výzkum: Ministerstvo práce a sociálních věcí podpořilo v rámci výzkumu několik dlouhodobých projektů. Projekt „Moving Societies Towards Integration“ a „Projekt monitoring pracovních migrací v ČR“.

Média: Ministerstvo kultury podporuje webový portál www.mezikulturnidialog.cz. Hlavním cílem tohoto portálu je založit komunikační platformu pro neziskové organizace, které se zabývají tématem mezikulturního dialogu. Portál funguje formou veřejného fóra. Je zde možné propagovat akce spojené s mezikulturním dialogem.

3. Volnočasové aktivity a cizinci

3.1 Volný čas

Definice volného času má mnoho podob a zabývá se jí mnoho odborných publikací. Dle Pávkové lze chápat volný čas jako opak doby nutné práce, povinností a doby nutné k reprodukci sil (Pávková a kol., 2002). Je to doba, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně, rádi a přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění. Volný čas se v dnešní době poskytuje jednotlivci a společnosti v takové míře, jako nikdy předtím. (Hájek a kol., 2003)

Pod pojmy volný čas se běžně zahrnují odpočinek, rekreace, zábava, zájmové činnosti, zájmové vzdělávání, dobrovolná společensky prospěšná činnost i časové ztráty s těmito činnostmi spojené.

Mezi volnočasové aktivity nepatří činnosti zabezpečující biologickou existenci člověka a dále činnosti jako jsou sebeobsluha, základní péče o zevnějšek a osobní věci, povinnosti spojené s provozem rodiny a domácnosti.

Ze Sociologického výzkumu AV ČR vyplynulo, že nejvíce se Češi ve volném čase dívají na televizi. Na druhém a třetím místě společně byly nejčastěji zmiňovány různé sportovní aktivity a četba. Vedle těchto aktivit tráví lidé svůj čas často s rodinou a přáteli a také procházkami a venčením psů. Častěji než dříve vyplňuje volný čas počítač. (Sociologický ústav AV ČR. Vztah Čechů k vybraným národnostem – prosinec 2010, <http://www.cvvm.cas.cz>, 2010)

3.2 Cizinci a volný čas

Jak již bylo zmíněno v minulé kapitole, existují různá řešení, jak pomoci cizincům v jejich úspěšné integraci. Tato práce se soustředí na možné využití volného času jako jednoho z řešení integrační otázky cizinců.

Otázkou je, jak definovat volný čas cizinců. Volný čas cizinců záleží na jejich osobních životních podmínkách, v kterých se v dané situaci nalézají. Dle těchto podmínek

se můžeme pokusit cizince rozdělit do několika kategorií, u kterých se bude přístup k volnému času lišit. V praktické části se k tomuto rozdělení vrátíme a budeme se snažit odpovědět si na otázku, jak se trávení volného času liší u jedinců v jednotlivých kategoriích.

Kategorie:

- Pracující
- Nezaměstnaný hledající práci
- Přicházející do ČR sám
- Přicházející s někým ze své země
- Přicházející s celou rodinou (manželka, děti,...atd.)
- Přicházející za svou komunitou
- Přicházející za rodinou
- Přicházející za partnerem z majoritní společnost

Pokud se na koncept volného času díváme z blízka, ukazuje se, že tato oblast nemůže být vůči jedinci jasně vyhraněna. A to z důvodu odlišného přístupu k volnému času. Ten je zapříčiněn vlivem mnoha působících faktorů, jako jsou prostředí, společnost, z kterého jedinec přichází, jeho kultura, rodiny, osobní hodnoty a dalšími faktory ovlivňující výběr jedince. Tento fakt je nutné si uvědomit a brát na něj ohledy.

Z výše zmíněných faktů vyplývá, že způsob využívání volného času je jedním z ukazatelů životního stylu jedince.

Zjednodušeně řečeno můžeme tvrdit, že se životní styl projevuje ve třech oblastech. Je to ve způsobu užívání materiálních a sociálních podmínek, v hodnotové orientaci jedince a ve způsobu jednání během aktivit. To vše se projevuje i ve vztahu k využívání volného času.

Právě díky volnočasovým aktivitám lze ovlivňovat životní styl jedinců za pomoci vhodně vybraných cílů. (Hájek, 2003) Pokud cíle konkretizujeme na cílovou skupinu cizinců snažící se o integraci, můžeme jmenovat na příklad tyto cíle:

- Uspokojovat a kultivovat potřeby
- Pomáhat rozvíjet dispozice jedinců
- Posilování citových vazeb

- Posilování komunikačních dovedností jako základ sociálních dovedností
- Umění komunikace v různých sociálních prostředích
- Posilování zodpovědné participace na vytváření programu své sociální skupiny
- Osvojování si pravidel společenského styku a jejich užívání v denním životě
- Hledání vlastního místa ve skupině a společnosti
- Hledání a vytváření vlastní bezpečné sociální skupiny a posilování její důvěryhodnosti a stability
- Vytváření společensky žádoucích hodnotových orientací a základů právního vědomí a posilování porozumění a tolerance
- Vytváření vlastního sebevědomí a posilování schopností nepodléhat negativním vlivům
- Uspokojování biologických a psychických potřeb člověka, potřeb seberealizace, potřeby nových dojmů, sociálních kontaktů, pocitu bezpečí, jistoty a kladné citové odezvy

Otázkou je, jak může být ovlivněna integrace cizince za pomoci volnočasových aktivit. Pokud vezmeme v úvahu výše zmíněné cíle a přihlídneme ke koncepci integrace cizinců, vyplyne nám z toho několik hlavních volnočasových aktivit, které by mohly pozitivně ovlivnit integrační proces cizince. Mezi tyto aktivity bychom mohli zařadit:

- Kurzy českého jazyka
- Adaptačně - integrační kurzy
- Kulturní, sportovní a společenské aktivity s akcentem na zapojování cizinců do aktivit majority z dotací fondů Evropské unie
- Participace na finančně podpořených projekty, které směřují především k posílení identity národnostních menšin a jejich integraci do majoritní společnosti
- Využívání internetových stránek: www.integration.eu, www.cizinci.cz, www.mvcr.cz, www.portal.gov.cz, www.cizinci.cz, www.mpsv.cz

Je ale tyto aktivit opravdu možné zařadit mezi volnočasové činnosti? Existují odlišné motivy, které vedou cizince k participaci na těchto aktivitách. Právě podle motivů bychom mohli aktivity zařadit mezi volnočasové nebo naopak aktivity, které jsou jedincovou povinností a zajišťují mu základní péči o sebe, rodinu a majetek. V této oblasti

nebyla bohužel doposud vytvořena žádná studie, která by nám dala odpověď. Proto existuje mnoho rozdílných názorů na tuto problematiku. Tato práce, díky kvalitativnímu výzkumu, nám možná později nabídne odpověď na položenou otázku. Nebo nám alespoň pomůže vytvořit si jasnější pohled na tuto problematiku. Je ale možné, že z důvodu malého rozsahu tohoto výzkumu nezjistíme žádné potřebné informace.

3.3 Organizace a projekty nabízející volnočasové aktivity pro cizince

Tato práce se soustředí především na organizace a projekty vytvořené a určené pro cizince integrující se do majoritní české společnosti. V této kapitole budou postupně obecně představeny jedny z hlavních organizací a projektů nabízejících volnočasové vyžití.

Mezi významná místa pro integraci cizinců jsou „Centra na podporu integrace cizinců“ (Integrační centra). Jsou střediskem integračních aktivit v regionu. Pořádají aktivity, jako jsou kurzy českého jazyka, adaptačně-integrační kurzy, kurzy pro cizince s dlouhodobým či trvalým pobytem budou směřovány k hlubšímu poznání hodnot společnosti v České republice resp. v Evropské unii. Nebo sociokulturní kurzy, které poskytují cizincům znalosti a dovednosti nutné pro seznámení s podmínkami života v ČR, pomáhají jim orientovat se zejména v sociálním, zdravotním a vzdělávacím systému. (Správa uprchlických zařízení MV ČR, Liberecký kraj, www.integracnicentra.cz, 2011) Každé z těchto center je vybavenou knihovnou a internetovým pracovištěm. Úkolem Integračních center je zároveň podpořit rozvoj občanské společnosti prostřednictvím úzké spolupráce a podpory neziskových organizací a dalších subjektů v daném regionu.

Mezi projekty Ministerstva vnitra patří tzv. emergentní projekty, které jsou nástrojem řešení aktuální či potencionální krizové situace ve městech s významným počtem cizinců. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, Zpráva o realizaci Koncepce integrace cizinců v roce 2011, www.cizinci.cz, 2011) Projekty spočívají v realizaci komplexního souboru integračních aktivit, aplikovaných na základě vstupního monitoringu postavení cizinců a analýzy problémů v daném městě či městské části. Do projektů byly kromě magistrátu zapojeny i neziskové organizace, školy – základní, mateřské, jazykové, umělecké - a další subjekty. Projekty jsou zaměřeny na integraci celých rodin, zejména

žen, dětí a mládeže, s důrazem na prevenci vzniku uzavřených komunit. Integroční aktivity byly zaměřeny mimo jiné na poskytování informací a poradenství, výuku českého jazyka a doučování.

Dále jsou ze státního rozpočtu financovány projekty v oblasti podpory integrace cizinců. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, Zpráva o realizaci Koncepce integrace cizinců v roce 2011, www.cizinci.cz, 2011) Většina projektů se bohužel soustřeďuje do větších měst, především do Prahy. V koncepci integrace cizinců 2010 je možné nalézt pouze jeden projekt přímo zaměřený na Liberec. Další projekty jsou obecné se zaměřením na celou ČR a často je těžké je nalézt.

- Název projektu: Čeština pro cizince a publikace v jazycích menšin,
Dotace: 5 000 Kč, Realizátorem projektu je Krajská vědecká knihovna
v Liberci, p.o.

Ministerstvo práce a sociálních věcí disponovalo v roce 2009/2010 částkou 6 tisíc. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, Zpráva o realizaci Koncepce integrace cizinců v roce 2009, www.cizinci.cz, 2010) Ty byly využity na příklad v oblasti podpory aktivit zaměřených na sociální začleňování zranitelných skupin imigrantů (např. žen, seniorů, dětí a mládeže, atd.) či podpory rozvoje vztahů mezi cizinci a členy majoritní společnosti v rámci jejich sociálního začleňování, Byly dotovány na příklad tyto projekty

:

- Nizkoprahové kurzy češtiny pro cizince, Dotace: 266 553 Kč, Realizátorem projektu je o.s. Centrum pro integraci cizinců
- Máma ví aneb informovaná matka, Dotace: 83 687 Kč, Realizátorem projektu je o.s. Centrum pro integraci cizinců
- Buď sousedem, Dotace: 329 459 Kč, Realizátorem projektu je Diakonie Českobratrské církve evangelické

Ministerstvo kultury v roce 2010 finančně podpořilo z vlastních zdrojů některé projekty, které směřovaly především k posílení identity národnostních menšin a jejich integraci do majoritní společnosti. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, Zpráva o realizaci Koncepce integrace cizinců v roce 2011, www.cizinci.cz, 2011) Okrajově tyto projekty postihovaly také problematiku zaměřenou na oblast integrace cizinců, tedy cizinců z třetích

zemí. Byl to např. Mezinárodní filmový festival Jeden svět (avšak téma integrace cizinců nepředstavuje hlavní téma festivalu), podpořený částkou 1 800 000 Kč a některé další projekty.

III. Praktická část

1. Cíl výzkumu

Primárním cílem výzkumu je zjistit a analyzovat způsob trávení volného času vybrané skupiny cizinců žijících na Jablonecku a Liberecku, který poukazuje na stupeň jejich integrace a tudíž bychom ho mohli nazvat zrcadlem opravdové integrace. Dále také ukázat, že určité volnočasové aktivity mohou cizinci pomoci v jejich integraci do hostitelské společnosti. Snahou výzkumu je porozumět jedincům nacházejících se v jejich životních situacích a nalézt možné proměnné, které hrají důležitou roli pro výběr jejich volnočasových aktivit. Sekundárním cílem je porovnat zjištěné volnočasové aktivity a poptávku po nich s nabídkou volnočasových aktivit vybrané organizace, které jsou cílené svou činností na integraci cizinců do společnosti v České republice.

2. Výzkumný vzorek

Cílovou skupinou, na kterou se tato práce zaměřuje, jsou cizinci třetích zemí a občané členských zemí Evropské unie, kteří dlouhodobě či trvale legálně pobývají nebo hodlají pobývat na území ČR. Což znamená, že se jedná o cizince s povolením k pobytu na dobu delší než 90 dnů.

Z důvodů časové náročnosti tohoto výzkumu jsem se rozhodla pro případovou studii, která je zaměřená na frekventanty intenzivního kurzu 1. stupně českého jazyka ve Spolkovém domě v Jablonci nad Nisou. Kurz probíhá 2x týdně a to v pondělí a ve středu od 18:30 do 20:00 hodin. Hodiny začaly 9. 3. 2011 a potrvají 10 týdnů. A dále se zaměřuje na bývalé návštěvníky těchto kurzů a některé jejich blízké příbuzné a známé.

Předpokládám, že kvůli malému počtu respondentů výzkum nedosáhne plné teoretické saturace. Z čehož vyplývá, že nebude možné výzkum zakončit hypotézou a zobecněním, nýbrž pouhým hypotetickým zamyšlením a diskuzí nad danou problematikou.

Vybranou zkoumanou organizací, ve které bude provedeno porovnání poptávky a nabídky volno časových aktivit, je Centrum na podporu integrace cizinců v Libereckém kraji. Toto centrum se nachází v Liberci a spolupracuje především s městy Jablonec

nad Nisou, Česká Lípa, Liberec, Železný Brod, Stráž pod Ralskem a Turnov. Tato práce se zaměřuje na aktivity nabízené na Jablonecku a Liberecku.

3. Metoda výzkumu

Informace potřebné pro zpracování bakalářské práce, byly získány několika metodami.

Pro získání teoretického základu práce bylo použito studium literatury a dalších elektronických zdrojů se zaměřením na danou problematiku.

Pro získání informací o cizincích bylo použito kvalitativního výzkumu, jehož nástrojem jsou nestandardizované rozhovory s výzkumným vzorkem cizinců (případová studie), které byly provedeny v období mezi 20. 3. – 10. 4. 2011. Nestandardizovaný rozhovor, ve kterém jsem byla v roli tazatele, probíhal jako interakce mezi tazatelem a respondentem. Tato interakce měla jen velice obecný plán, kterému dala obsah teprve interakce s dotazovaným jedincem. (Disman, 2009)

Tento typ výzkumu se nesnaží o spočítání výsledků, ale jde především o porozumění cizincům v jejich sociálních situacích a vytvoření si vlastního názoru na danou problematiku. Kvalitativní výzkum využívá induktivní logiky. Což znamená, že na začátku procesu je pozorování a sběr dat. Po té výzkumník pátrá po pravidelnostech existujících v těchto datech a průběžně formuluje předběžné závěry a výstupem mohou být nové hypotézy či teorie. Tyto kroky by měly být uskutečněny všechny najednou. (Disman, 2009)

V případě tohoto výzkumu, případové studie, se začalo sběrem dat a informací za pomoci již zmíněných, nestandardizovaných rozhovorů. Skeleton rozhovoru má 3 hlavní části: volný čas respondenta, život respondenta a povědomost respondenta o činnosti Centra integrace cizinců v Libereckém kraji. Výzkum byl anonymní.

Pomocným nástrojem nestandardizovaných rozhovorů byly terénní poznámky, které napomáhají zachytit pocity, dojmy, pochybnosti a nápady, které v tazateli rozhovor vyvolal.

Pro získání informací o nabízených aktivitách centra je použita analýza internetových dat a pozorování během návštěvy hodin českého jazyka ve Spolkovém domě v Jablonci nad Nisou.

Po té bylo třeba podrobit všechny zjištěné informace analýze. Výstupem z výzkumu je interpretace získaných informací, diskuze nad nimi a popření či potvrzení hypotézy.

4. Popis realizace

První fází výzkumu bylo studium literatury a elektronických pramenů, které daly práci její teoretický základ.

Druhou fází bylo zmapování stávající nabídky volnočasových aktivit zaměřených na integraci cizinců na Jablonecku a Liberecku. Na základě shromážděných informací, zjištěných především z webových stránek, byl vytvořen přehled těchto aktivit a projektů. Hlavním organizátorem volnočasových aktivit je Centrum na podporu integrace cizinců pro Liberecký kraj, a proto bylo zvoleno jako vhodná organizace pro tento výzkum.

Třetí fází výzkumu bylo vhodné vybrání respondentů. I přes původní plán zaměřující se na početnější skupinu 20 respondentů bylo, z důvodů finanční a časové náročnosti, rozhodnuto provést pouze případovou studii, která je zaměřena na návštěvníky hodin českého jazyka ve Spolkovém domě v Jablonci nad Nisou.

V další fázi jsem navštívila vytipované poskytovatele. S žádostí o účast na výzkumu bylo osloveno 5 účastníků kurzu českého jazyka. Pouze v 2 případech byla nabídka přijata. V 1 případě byla zamítnuta a ve 2 případech nebylo možné se s účastníky domluvit, jelikož neovládali dostatečně jiný jazyk než svůj jazyk rodný.

Z toho důvodu bylo přistoupeno k alternativnímu řešení. O účast na výzkumu byli požádáni jedinci, kteří tyto hodiny navštěvovali v minulých letech nebo tyto hodiny navštěvují, ale v libereckém Centru integrace. Ve dvou případech byly provedeny rozhovory s dětmi oslovených jedinců, kteří odmítli přímou účast na rozhovoru z důvodu časové vytíženosti a nízké úrovně českého jazyka.

S 9 vybranými respondenty byl proveden nestandardizovaný rozhovor, který v průměru trval 35 minut. Tyto rozhovory byly zaměřeny na život respondenta, jeho volný čas a povědomost o libereckém Centru na podporu integrace cizinců a jeho aktivit.

Každý rozhovor byl zaznamenán na diktafon a následně přepsán v doslovné podobě. Po té byla vytvořena metoda zpracování získaných dat, na základě které došlo ke zpracování těchto informací a jejich interpretaci.

Poslední fází výzkumu je interpretace výsledků v oblasti volnočasových zájmů a porovnání poptávky respondentů po volnočasových aktivitách a nabídky Centra na podporu integrace cizinců.

Celá práce je zakončena diskuzí nad danou problematikou a potvrzením, či popřením hypotézy.

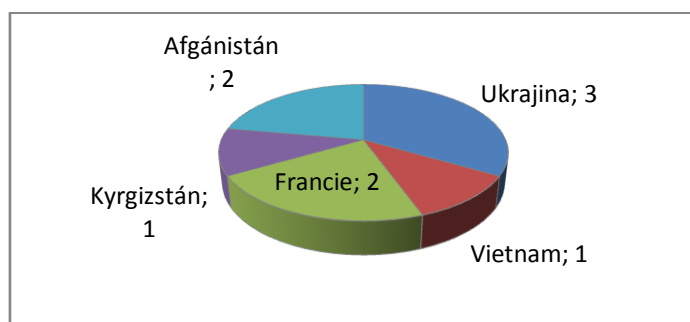
5. Prezentace výsledků

V období 20. 3. – 10. 4. 2011 byla na Jablonecku a Liberecku provedena případová studie skupiny 9 respondentů cizí národnosti, žijící v této oblasti. Případová studie byla věnována tématu volného času a nabídkám volnočasových aktivit Centra na podporu integrace cizinců Libereckého kraje (dále jen Centrum integrace). Oslovení jedinci byli formou nestandardizovaného rozhovoru dotázáni jak na jejich život v České republice (dále jen ČR), na život před příchodem do ČR, tak i na životní plány do budoucna. Dále byli jedinci dotázáni na způsob trávení volného času, na jejich povědomost o aktivitách Centra integrace a na to, jaké volnočasové aktivity by rádi uvítali ze strany tohoto centra.

5.1 Obecné údaje o respondentech

První část prezentace výsledků je zaměřen na obecné údaje o respondentech. V analyzovaném vzorku je 9 respondentů. Jejich původ je poměrně různorodý.

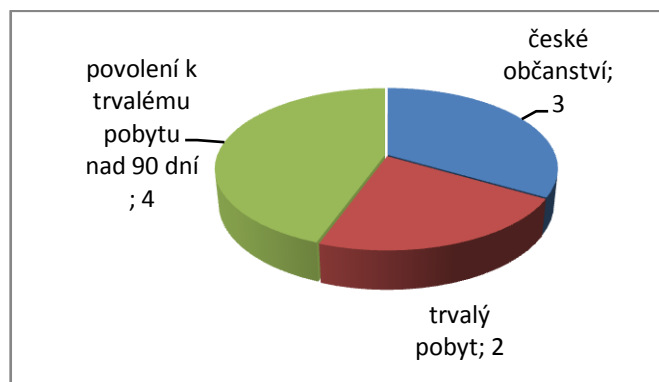
Graf 3 Země původu respondentů (n = 9)

Zdroj: Vlastní výzkum 20. 3. – 10. 4. 2011

Vzorek tvoří 5 žen a 4 muži. Věkový průměr respondentů se pohybuje okolo **23 let**. Z toho **nejmladšímu** respondentovi je **12 let** a **nejstaršímu 48 let**. Z toho 2 ženy jsou vdané. Jedna žena vdaná za muže stejné národnosti a druhá žena za muže české národnosti. Z mužů je ženatý pouze 1 a to s ženou stejné národnosti. Ostatní respondenti jsou svobodní.

Graf 4 Typ povolení k pobytu respondentů

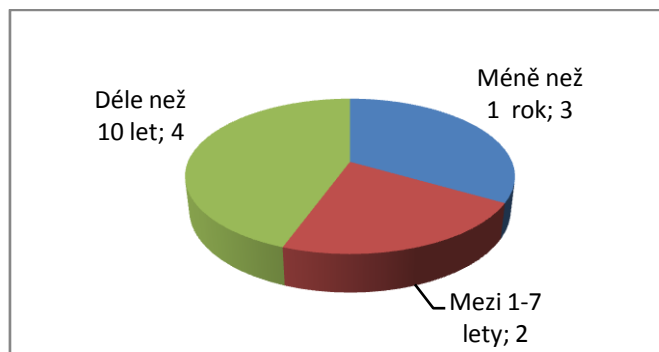

Zdroj: Vlastní výzkum 20. 3. – 10. 4. 2011

V době realizace kvalitativního výzkumu bylo zjištěno, že 2 respondenti pracují na částečný úvazek a hledají práci na plný úvazek, 2 osoby jsou samostatně výdělečně činné a 1 respondent práci hledá. 1 respondent navštěvuje střední školu a 2 navštěvují školu základní. Z toho 4 respondenti mají vysokoškolský diplom, 1 respondent má vyučení ve 3 oborech a 3 respondenti stále studují.

Průměrná délka pobytu respondentů v České republice je **7 let**. **Nekratší doba pobytu** respondenta je **6 měsíců** a **nejdelší doba pobytu** je **17 let**.

Graf 5 Délka pobytu respondentů na území ČR

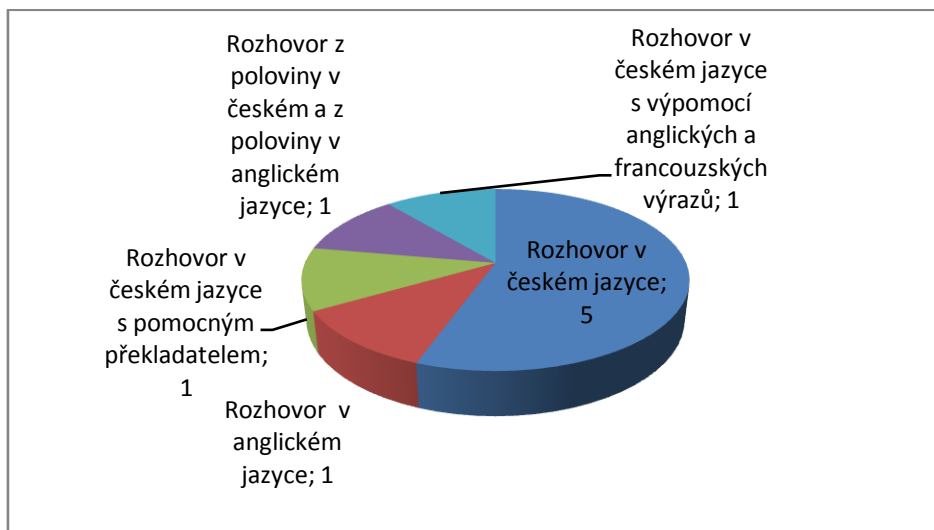

Zdroj: Vlastní výzkum 20. 3. – 10. 4. 2011

Co se týká náboženského vyznání, **5 respondentů jsou ateisté, 3 jsou muslimové a 1 osoba je pravoslavného vyznání.**

Rozhovory z větší části proběhly v českém jazyce. S 1 respondentem proběhl rozhovor v jazyce anglickém. S 1 respondentem proběhl rozhovor napůl v českém a napůl v anglickém jazyce. V 1 případě jsem si vypomohla, v případě nejasného porozumění českému výrazu, výrazy anglickými a francouzskými a v 1 případě nejasného porozumění českého jazyka, jsem využila pomoci překladatele.

Graf 6 Průběh rozhovorů

Zdroj: Vlastní výzkum 20. 3. – 10. 4. 2011

5.2 Volný čas respondentů

Druhá část prezentace výsledků je zaměřena na způsob trávení volného času cizinců. Hlavní zaměření této části rozhovoru bylo na jednotlivé volnočasové aktivity. V rozhovorech se **každý respondent postupně vyjádřil k 30 možnostem trávení volného času.**

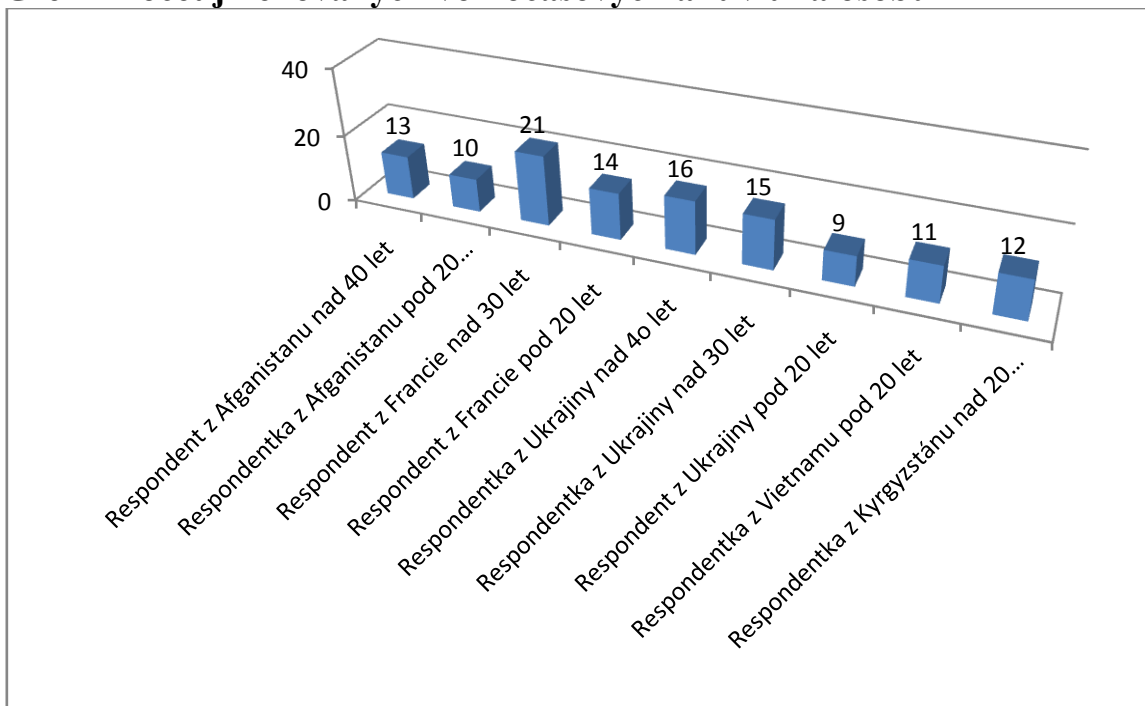
Tabulka 2:

Častost zmínění způsobu trávení volného času (n= 9, typy činností = 30)

Frekvence zmínění volného času respondenty	Volnočasové aktivity
9	TV, čas s rodinou, Čas s přáteli, výlety a cestování
8	Četba Procházky Počítač Poslech hudby Vzdělávání
7	Nákupy pro radost Sport V hospodě, baru, kavárně či restauraci
4	S partnerem S dětmi
3	Na taneční zábavě Malování Čas trávený v Centru integrace Spánek
2	Zahrádka V lese sbírání plodů Hra na instrument
1	Ruční práce (šití a vyšívání) Luštění křížovek Společenské hry Návštěva kostela Meditace Na chalupě Rybaření Trávení času výhledy na město Kino, divadlo, galerie

Zdroj: Vlastní výzkum 20. 3. – 10. 4. 2011

Graf 7 Počet jmenovaných volnočasových aktivit na osobu

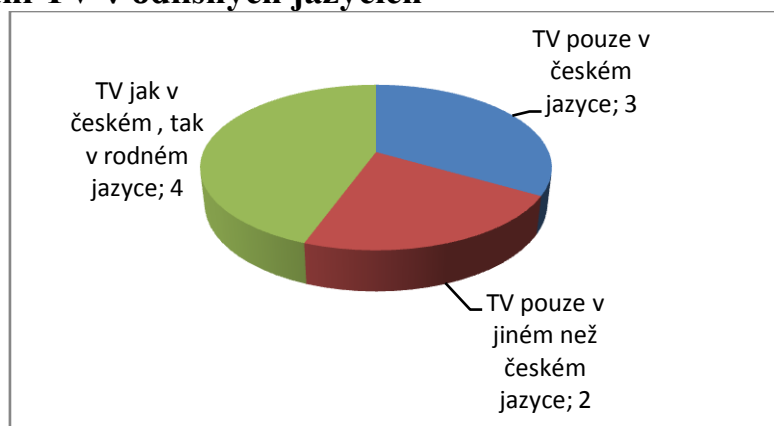
Zdroj: Vlastní výzkum 20. 3. – 10. 4. 2011

Z výsledků šetření vyplynulo, že **nejčastěji zmiňovanými aktivitami** jsou sledování **televize, trávení volného času s rodinou a s přáteli a cestování do země svého původu nebo výlety po České republice.**

- Sledování TV:

Dotazovaná skupina jedinců nejčastěji využívá TV k sledování filmů a zpravodajství. Dále se koukají na hudební pořady, seriály a několikrát byly zmíněny i pořady o vaření.

Graf 8 Sledování TV v odlišných jazycích

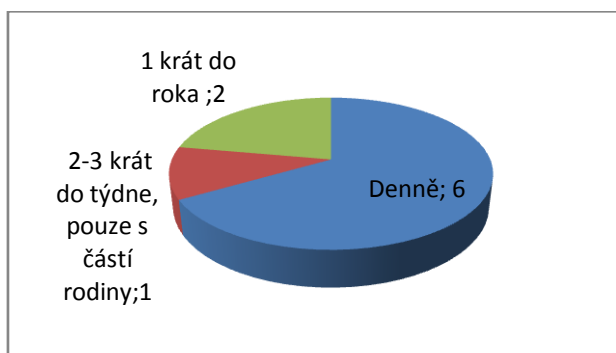
Zdroj: Vlastní výzkum 20. 3. – 10. 4. 2011

- Trávení času s rodinou:

5 jedinců z 9 tráví čas s rodinou většinou ve večerních hodinách a to v podobě večeře a dalších aktivit, jako je sledování TV či povídání si. O víkendu tráví čas v podobě společných nedělního oběda, procházek, návštěvy rodinných známých či restaurace. 1 respondentka se schází pouze se sestrou a synovcem, kteří žijí též v Jablonci nad Nisou. Vídají se přibližně 2-3 krát týdně. 2 z 9 respondentů zde žijí zcela bez rodiny a setkávají se s ní pouze 1 krát za rok během vycestování do své rodné země.

2 respondenti, žijící s českým partnerem, se setkávají i s rodinnými příbuznými svého partnera přibližně 1 krát do měsíce. Společné trávení času probíhá většinou v podobě 1-2 týdenního pobytu u příbuzných v cizině. V případě trávení volného času na území ČR, rodina spolu většinou jde na vycházky, společně povečeří či navštíví restauraci.

Graf 9 Trávení času s rodinou

Zdroj: Vlastní výzkum 20. 3. – 10. 4. 2011

- Cestování:

Trávení času u cizinců žijících v ČR úzce souvisí volnočasová aktivita cestování. Na rozdíl od českých občanů, kteří cestují z důvodu odpočinku u moře, poznávání nových míst a kultur či aktivního vyžití v cizích zemích, respondenti cestují převážně z důvodů setkání se se svými blízkými.

7 respondentů z 9 má možnost vycestování do své rodné země za svou širší rodinou pouze 1 do roka. 1 respondentka z Ukrajiny jezdí za rodinou více než jednou ročně a to především během letních prázdnin a významných pravoslavných svátků. 1 respondentka z Vietnamu jezdí za blízkými přibližně 1 za 5 let a to z důvodu vysoké finanční náročnosti takové cesty.

Z 9 dotázaných se 3 kladně vyjádřili i o cestování po ČR. Tito respondenti žijí na území ČR s partnery českého původu nebo zde mají příbuzné, kteří zde žijí již delší dobu, a tudíž jsou ve větším kontaktu s českými občany.

- Trávení času s přáteli:

Graf 10 Trávení času s přáteli

Zdroj: Vlastní výzkum 20. 3. – 10. 4. 2011

Nejčastějšími aktivitami s přáteli jsou společná návštěva kaváren, restaurací a hospod nebo sportování a procházky. Sportování ale provozují pouze za teplejšího a pěkného počasí, nečastěji v letních měsících. 1 respondentka z Afghánistánu a 1 z Vietnamu se vyjádřily, že na procházky příliš často nechodí, protože jim to rodiče nechtějí dovolit, z důvodů obav nebezpečného prostředí a vysokého nároku na dobré

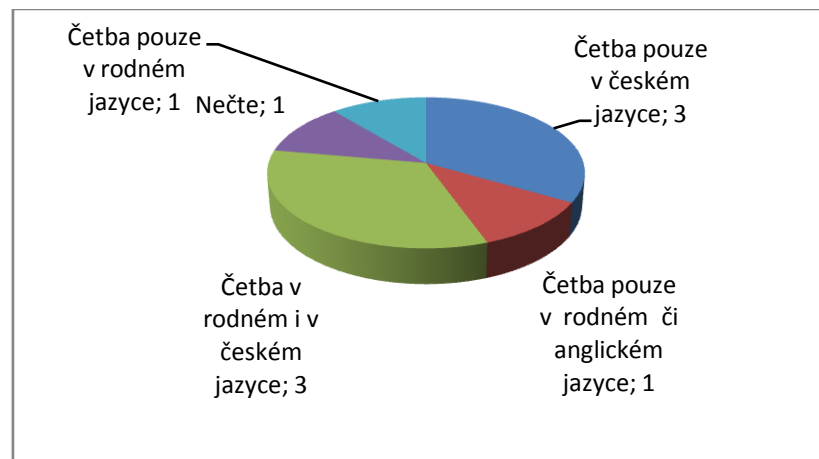
studijní výsledky. Jedinci se schází s přáteli přibližně 1 krát týdně a převážně o víkendech. Za zmínku stojí způsob trávení času s rodinnými přáteli respondentky z Vietnamu. Na Jablonecku žije přibližně 30 rodin z Vietnamu, které se navzájem znají. Znají se též i s vietnamskými rodinami, žijícími v Liberci. 1 – 3 krát za rok pořádají setkání všech vietnamských občanů z Jablonecka a Liberecka. Tato setkání probíhají z důvodů oslav svatby, Dnu dětí ve Vietnamu či sportovního utkání ve fotbale a nohejbale mezi vietnamskými rodinami z Liberce a Jablonce.

Na druhé příčce nejčastěji zmíněných aktivit jsou četba, procházky, počítač a internet, poslech hudby a vzdělávání.

- Četba

Mezi nejfrekventovanější patří krásná literatura, časopisy a noviny. Časopisy čtou převážně ženy. 3 jedinci čtou naopak častěji odbornou literaturu.

Graf 11 Četba literatury v odlišných jazycích

Zdroj: Vlastní výzkum 20. 3. – 10. 4. 2011

- Procházky

Procházky jsou též oblíbenou formou trávení volného času. Většina respondentů využívá možností jablonecké Přehrady ke svým procházkám, chodí často ale i do parků, do lesa nebo na Petřín. 3 respondenti chodí stejně často na procházky jak do přírody, tak i do města. Častým výletním místem je Liberec či Praha. Jedna třetina dotázaných chodí na vycházky denně, ostatní chodí na vycházky přibližně 1-2 krát týdně.

- Počítač

Důležitou součástí volného času je počítač a internet. Až na 1 respondentku, všichni vlastní počítač i s připojením k internetu. Internet nejvíce používají pro kontakt s rodinou v zahraničí. Počítač využívají pro pohyb po sociálních sítích internetu, k poslechu hudby a vypracovávání domácích úkolů. Velmi často na něm sledují i dění ve světě. Téměř polovina respondentů využívá internetu 1-5 hodin denně. Čtvrtina respondentů používá internet 1 hodinu denně a čtvrtina více než 5 hodin.

- Poslech hudby

Poměrně oblíbenou aktivitou je též poslech hudby, kterému se věnuje 8 z 9 dotázaných. Skoro polovina poslouchá hudbu denně, z čehož 2 mají hudbu jako stálou kulisu. Většina lidí poslouchá hudbu z celého světa. Většinou hudbu poslouchají na MP3 přehrávačích, telefonech a počítačích. 4 respondenti poslouchají též rádio a TV.

- Vzdělávání

Mezi další z často uvedených aktivit patří sebevzdělávání. 8 z 9 jedinců se věnuje, samostatně i pod vedením studiu českého jazyka. 3 z 9 respondentů se věnují i studiu dalších jazyků. Mezi ostatní často zmíněné obory patří například mezinárodní vztahy, politika a přírodní vědy.

Na třetí příčce oblíbenosti aktivit se umístil sport, nakupování a trávení času v restauračních zařízeních.

- Sport a nakupování

Zajímavostí je, že provozování sportu a nakupování bylo zmíněno se stejnou frekvencí. Sportu se ale dotázaní věnují častěji než nakupování. Zatímco nákupů se věnují z větší části jen, když je třeba nebo 1 krát do měsíce. Sportu se věnuje necelá polovina respondentů 2 - 4 krát týdně. Ostatní jedinci se sportu věnují méně než 2 krát týdně nebo jen když je hezké a teplé počasí. Mezi zmíněné sporty patří posilování, běh, jízda na kole, běžecké lyžování. U mladších respondentů se jedná o rychlejší a náročnější sporty jako je jízda na skateboardu, sportovní gymnastika, atletika, jízda na kajaku či basketbal. Jedinci,

kteří žijí na území ČR s českými partnery, se vyznačují větší materiální vybaveností pro sport.

- V hospodě, baru, kavárně či restauraci

Poslední z frekventovaně zmíněných aktivit je návštěva restaurací, kaváren, barů a jiných podobných zařízení. Polovina respondentů navštěvuje tyto podniky 1 krát za 2 týdny. Nejraději si jdou posedět do kavárny či restaurace. Cizinci žijící v domácnosti s českým jedincem navštěvují často i hospody. A to především z důvodů toho, že by rádi strávili svůj čas s českými přáteli, kteří preferují hospodu před kavárnami a restauracemi. Z toho třetina všech respondentů tráví tento čas s českými kamarády a třetina jak s Čechy, tak s lidmi stejné národnosti.

Méně frekventovaně zmíněné aktivity:

- Trávení volného času s partnerem či dětmi

Z důvodu poměrně mladého věkového průměru respondentů se **trávení volného času s partnerem či dětmi** umístilo až v druhé polovině z výčtu uvedených aktivit. 4 respondenti mají partnera, z čehož ve 2 případech se jedná o páry smíšené česko - cizinecké a ve 2 případech o páry, které mají stejný původ národnosti. Většinou spolu tráví večery během celého týdne a neděli, kdy jdou spolu a s dětmi na procházku, do kostela, do restaurace či navštívit společné přátele.

Se vztahy partnerskými úzce souvisí i **trávení času s dětmi**. Respondenti tráví se svými dětmi povětšinou víkendy a večery. Odlišné případy jsou u respondentek z Ukrajiny. 1 z nich, která má se svým partnerem dceru, která je narozena již v ČR. Tato žena pracuje pouze brigádně a snaží se svému dítěti věnovat maximálně času a dát jí možnosti, které ona neměla. Jak respondentka říká: „*Já když mám volno, tak chci něco naučit moji holku, protože já tu možnost neměla.*“ Proto ji učí jezdit na kole, dala ji na hokej, aby se naučila bruslit (krasobruslení v Jablonci není) dala jí se školou na plavání, učí ji doma německy a také vyšívat. Má snahu, aby její dcera měla dostatek dovedností a znalostí a byla vybavena pro nástup do školy a především, aby se mohla vyrovnat ostatním dětem. Snaží se jí naučit, to co sama nemohla mít a naučit se. Druhá respondentka naopak má již odrostlé 2 dcery na Ukrajině. Navštěvuje je pouze 1 krát do roka a moc ji chybí. Má snahu

dostat, alespoň jednu ze svých dcer do Česka, ale prozatím ani jedna z dcer nedostala povolení k pobytu. Proces je v řízení za pomoci Integračního libereckého centra.

- Taneční zábavy a malování

Taneční zábavy a malování patří k aktivitám méně častým. Někteří respondenti se vyjádřili, že by rádi chodili více na taneční a hudební zábavy, ale nemají nikoho, s kým by šli. Překvapující je fakt, že čas trávený volno časovými aktivitami pořádanými Centry integrace je zmíněn pouze 3 dotázanými. Tito dotázaní chodili v době výzkumu na hodiny českého jazyka do Spolkového centra v Jablonci nad Nisou. Bohužel, i přesto, že jsou kurzy určeny pro vyšší než základní úroveň, nejsou spokojeni s jeho úrovní. Hlavní problém uvádí to, že učitelka vedoucí hodinu není metodicky ani znalostně vybavena pro výuku cizinců. Dalších 2 respondenti dříve tyto kurzy navštěvovali, ale jejich úroveň jim též nevyhovovala. 3 respondenti se rozhodli pro osobní doučování učiteli českého jazyka, které si našli přes internet či s dopomocí školy, kterou navštěvují.

Nejméně frekventovaně zmíněné aktivity:

Volnočasové aktivity jako **zahrádkaření, sbírání lesních plodů či hraní na instrument** je typické především pro respondenty, kteří žijí v domácnosti s Čechy.

Mezi další zmíněné aktivity patří **vyšívání a šití, Sudoku, hraní společenských her, meditace, trávení času na chalupě s českými přáteli, návštěva kostela či kina**. Je ale nutné zmínit, že kino navštěvuje pouze respondentka z Ukrajiny a to kvůli své dceři, s kterou chodí každou možnou neděli, na dětské promítání. Jinak žádný z cizinců sám ze své vlastní vůle do kina nechodí.

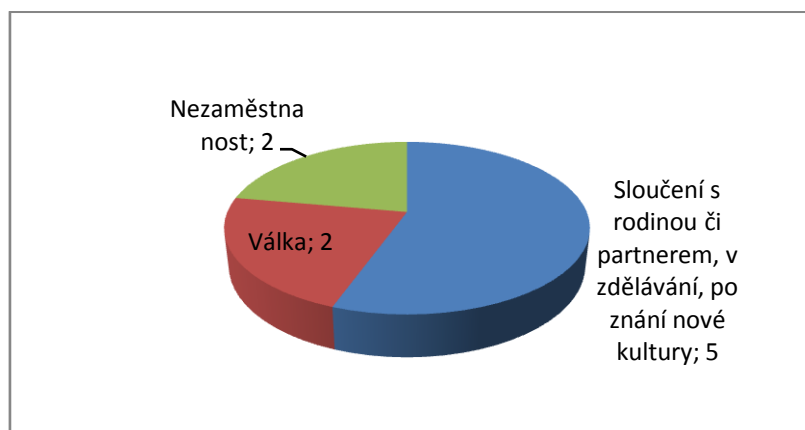
5.3 Život respondentů v České republice

- Důvod migrace:

Hlavním důvodem emigrace ze země původu jsou sociální důvody, kdy dotazovaní přijeli do ČR za svou rodinou, partnerem, vzděláním a poznáváním nové kultury. Dalším z důvodů byla ekonomická situace - chudoba, nezaměstnanost, nízké mzdy v oboru na Ukrajině. A třetím důvodem k emigraci byla válka v Afganistanu. Respondentka

z Vietnamu, je zařazena do důvodu migrace sloučení s rodinou. Tato dotazovaná je ale trochu zvláštním případem z celého zkoumaného vzorku. Je jí 12 let a narodila se již zde v České republice. Je spíše jen zastupujícím jedincem vietnamské komunity. A to z toho důvodu, že s přímými emigranty z Vietnamu jsme si nerozuměli nebo byli časově velmi zaneprázdněni. Tato respondentka mluví plynně českým i vietnamským jazykem, ale jak sama tvrdí: „*Já umím asi líp česky jak vietnamsky, jako že o tu vietnamštinu se jako okrajově nezajímám. Že tím se bavím jenom, jakože s rodičema a rodiče se bavěj s jinýma rodičema a tak, ale jinak jako tu vietnamštinu k ničemu jakoby, dá se říct nepoužívám.... Já i s rodičema mluvím nějak napůl, když ze mě vypadne nějaké vietnamské slovo, tak jim ho řeknu česky a pak mluvím oběma jazyky, ale stejně mi většinou nerozumějí.*“ K této respondentce se ještě později vrátím.

Graf 12 Důvody migrace

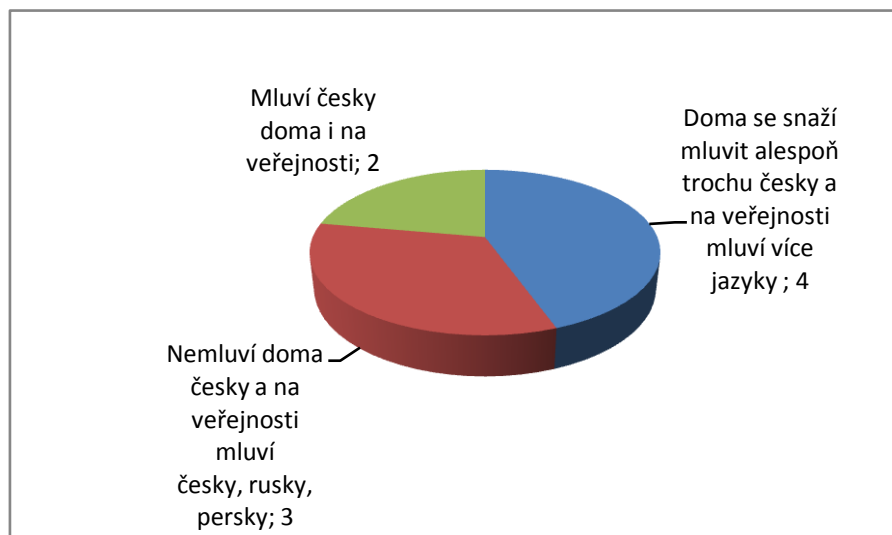
Zdroj: Vlastní výzkum 20. 3. – 10. 4. 2011

- Pocit domova v ČR:

Když se respondenti vyjadřovali k životu v České republice a zda se tu cítí jako doma, pouze 2 respondentky se přiznaly k naprosté spokojenosti a pocitu opravdového domova. To především z toho důvodu, že respondentka zastupující vietnamskou komunitu se narodila v ČR a respondentka z Afganistanu si na svůj život v rodném státě nepamatuje, protože ho opustila jako velmi mladá. Respondentka z Kyrgyzstánu se na druhou stranu vyjádřila o pocitu domova spíše negativně. Pravděpodobně z důvodu první zkušenosti samostatného života daleko od rodičů a v cizím prostředí, kde si s těžkostmi hledá práci. Zbylých 7 respondentů jsou s životem v České republice spokojeni a cítí se tu dobře, ale chybí jim blízcí příbuzní a přátelé a také částečně jejich kultura.

Na to poukazuje zjištění, že pouze 2 z 9 respondentů mluví česky jak na veřejnosti, tak i s částí rodiny doma. 4 respondenti z 9 se snaží mluvit doma jazykem českým alespoň z malé části a na veřejnosti mluví více jazyky (česky, rusky, ukrajinsky, anglicky, francouzsky). A 3 respondenti doma česky nemluví vůbec a na veřejnosti mluví česky, rusky či persky.

Obrázek 13 Používání jazyků doma a na veřejnosti

Zdroj: Vlastní výzkum 20. 3. – 10. 4. 2011

- Kontakt s hostitelskou společností:

Kontakt s českými občany považují za bezproblémový. Uvádí, že při bližším kontaktu mají lidé zájem si popovídat, seznámit se a někdy se i blíže poznat. Na problém naráží především na úřadech, kde pracovníci, kteří přichází do kontaktu s cizinci, nemají dostatečné jazykové a znalostní vybavení. V těchto případech žádají o pomoc přátele českého původu či jedince, kteří lépe ovládají český jazyk. Několik respondentů v případě, kdy se nedokážou dorozumět češtinou, se snaží využít dalších jazyků. V několika případech ze života se ukázalo, že i přesto, že dotazovaný jedinec uměl anglický či jiný jazyk, s kterým by byl schopný se dorozumět, raději tvrdil, že mluví pouze česky. To poukazuje na fakt, že někteří jedinci na Jablonecku nejsou příliš zvyklí na kontakt s cizinci a nemají snahu či se stydí využít prakticky znalost cizích jazyků.

Pouhá respondentka z Vietnamu, zmínila špatnou zkušenost v několika případech při některých kontaktech s Čechy. Vyjádřila se takto: „Jo, myslím jako, že sem ráda, že

sem tady a ne jako, že ve Vietnamu přímo, ale jako že někdy mě jako štvě, že nás někdy jako odsuzují.“ Na prvním stupni se jí děti často posmívaly a říkaly jí „čínanka“. Z toho důvodu často doma plakala. Jednou musel zasáhnout i její otec. Když mluvil s těmito jedinci, velmi se za vyřčená slova styděli a nevěděli, co mají na omluvu říct. Teprve po té si uvědomili, že pro ně to, co byla jen hloupá legrace, bylo ze strany vietnamských obyvatel bráno mnohem vážněji. V dnešní době tento fakt bere respondentka spíše s vtipem a ráda se tomu zasměje. Je si stále vědoma, že si z ní někteří jedinci dělají z vietnamské komunity legraci, ale ona je na to už zvyklá. Nyní chodí na gymnázium a s rasovými předsudky tam problémy nemá.

- Život před příchodem do ČR:

Když se dotazovaní jedinci zmiňovali o životě, který vedli před příchodem do České republiky, 6 z 9 jedinců uvedlo, že nejvíce jim chybí častější setkávání s přáteli a s rodinou. Zajímavostí je, že dotázaný z Ukrajiny uvedl, že na Ukrajině trávil hodně času se svým dědečkem na rybách a v ČR je spíš u počítače. Tento mezigenerační vztah mu ale velmi chybí. Naopak dívkám z Afganistanu a Vietnamu nic a nikdo nechybí, jelikož na území ČR žijí již od malička a jsou na způsob života zvyklé. U 1 dotázané z Ukrajiny byla hlavní změna, že se na Ukrajině více starala o dům a zahradu, což jí přinášelo radost z dobře provedené práce. Momentálně žije pouze v malém bytě a snaží se pracovat, alespoň na malé zahrádce, kterou má k dispozici. Druhá dotázaná z Ukrajiny na rozdíl od 1. má možnost ve starosti o dům pokračovat, jelikož žije ve velkém domě s českým partnerem. Této ženě ale na druhou stranu chybí bohatší společenský život, který vedla předtím na Ukrajině. Respondenti z Francie se zmínili o postrádání častějších a otevřenějších mezilidských vztahů a kvalitního jídla. Jeden z nich říká: *„Jo, basicly I think the main difference is the cultural reason. In France we are used to visit each other a lot. You are at your flat and people are ringing every evening and every weekend. And we are making parties too, sometimes. But lots of parties they are in the flat of people. For dinner, for party, for whatever. And here in the Czech republic if you want to meet friends, if they don't want to make some outdoor activities, it's very hard. The only place you can meet them is in the pub. So this is very special.*“ Ve zkráceném překladu respondent uvádí, že Francouzi se navzájem navštěvují mnohem častěji u sebe doma, na rozdíl od Čechů, jejichž hlavním místem setkání je hospoda. Oběma respondentům též chybí čerstvost a kvalita potravinových výrobků. Na českém jídle jim nic nevádí, ale chybí jim

francouzské speciality, kterými jsou například: tradiční sýry, foie gras (obdoba paštiky, ale z husy) nebo cassoulet (maso s fazolemi).

- Udržování tradic a zvyků:

Co se týká tradic a zvyků, všichni respondenti se více či méně snaží přizpůsobit českému životu. 3 dotázaní, 1 z Francie a 2 z Ukrajiny se plně přizpůsobili českým tradicím a zvykům a své tradice neprovozují či pouze minimálně. Ostatních 6 respondentů udržuje jak české tradice, tak tradice své vlastní země.

Respondenti z Afghánistánu a 1 respondentka z Ukrajiny udržují tradice svého muslimského a pravoslavného vyznání. Dotazovaná, zastupující vietnamskou komunitu, se zmínila o společných oslavách Nového roku či vietnamského Svátku dětí, kdy se všechny rodiny z Jablonecka (přibližný počet 30) uspořádají společné setkání, které je předem domluvené hlavním zvoleným předsedou vietnamské komunity na Jablonecku a zástupci jednotlivých rodin. Průběh slavnosti vietnamského Dne dětí respondentka popisuje takto: „*Pak se najme jako taková restaurace, kde se teda všichni pozvou, pak teda těm dětem, daj takhle dárky a tak, jako že jestli si dostala na vysvědčení samý jedničky, tak dostaneš ještě další zvláštní dárek a tak.*“

Mimo těchto zmíněných odlišností a provozovaných tradic, všichni dotázaní tvrdí, že se jejich život, po příchodu do ČR, zásadně nezměnil, mají stále stejné záliby a v podstatě vedou podobný život jako předtím.

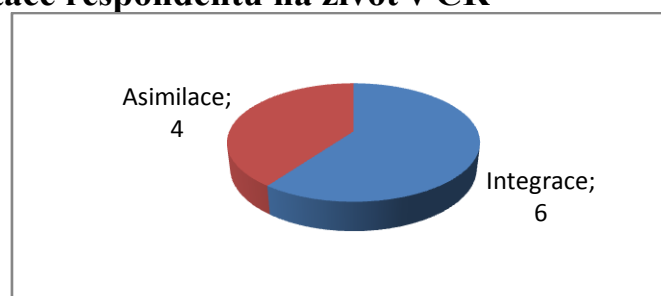
- Plány do budoucna:

A jaké mají respondenti plány do budoucna? Plán vrátit se do své vlasti má pouze 1 respondentka z Ukrajiny, která zde žije se svým mužem stejné národnosti. 3 respondenti se na otázku plánů do budoucna nevyjádřili ve smyslu, kde budou nebo chtějí v budoucnu žít, ale spíše se vyjádřili ke své kariéře a studiu. Respondentka z Vietnamu se též vyjádřila ke své kariéře, ale mimo jiné se zmínila i o plánu jejich rodičů. Ti by rádi ve stáří odjeli zpět do Vietnamu a nechali zde své děti vydělávat peníze, které by jim zasílali do Vietnamu. Tak jak to oni nyní dělají se svými rodiči. Až jejich nynější děti zestárnou, myslí se, že též odjedou do Vietnamu, kam jim budou jejich děti posílat peníze.

Mezi další dotázané patří 3 respondenti, kteří by rádi zůstali v ČR, ale jasné plány nemají. A nakonec 3 jedinci tvrdí, že plány žádné nemají a uvidí, co jim život přinese. Respondent z Francie se vyjádřil takto: „*I don't have basically plan...I just want to enjoy the place I'm living and the people and my plan are adapting with the circumstances with the environment. First live in the place and after the plans are coming. Because anyway if you come to one place and you've got some plan, they will change.*“ Hlavní myšlenkou jeho vyjádření je, že i přesto, že každý má pravděpodobně nějaký plán, vždy se více či méně tento plán změní v závislosti na novém prostředí.

Ze zjištěných poznatků o životě a volném čase respondentů bychom mohli respondenty rozdělit do odlišných kategorií míry adaptace dle kanadského psychologa Johna W. Berryho.

Obrázek 14 Adaptace respondentů na život v ČR

Zdroj: Vlastní výzkum 20. 3. – 10. 4. 2011

Zde se navíc zmíním o respondentce zastupující vietnamskou komunitu. Sama respondentka je zařazena do skupiny jedinců, kteří se s novým životem asimilovali. Jelikož ale byla narozena na území ČR, necítí se být cizinkou, tou je pouze z pohledu majoritní populace kvůli svému vzhledu. Nachází se v obtížné situaci, jelikož její rodiče bychom naopak mohli zařadit mezi jedince v separaci, kteří nemají přílišnou snahu přijmout kulturu hostitelské společnosti a spíše si zachovávají svou vlastní kulturu. To jí ovlivňuje její život, protože rodiče se jí snaží vychovávat dle vzoru vietnamské kultury a ona se snaží žít dle vzorců kultury ČR.

5.4 Povědomost o Centru na podporu integrace cizinců v Libereckém kraji

Povědomost o organizaci na podporu integrace cizinců má 8 z 9 respondentů. U respondenta, který tuto povědomost jako jediný nemá, hraje roli pravděpodobně jeho velmi krátká doba pobytu, jeho mladý věk a fakt, že má jednoho rodiče české národnosti. Dle výzkumného vzorku je možné vypožorovat, že respondenti, kteří nemají o těchto centrech povědomost nebo o nich ví jen velmi málo, jsou jedinci, kterým je méně než 18 let. Můžeme se domnívat, že hlavním důvod, proč se o tyto organizace a jejich aktivity nezajímají, je ten že, jim je jim z velké míry v jejich integraci nápomocna škola.

Velká část dotázaných se o existenci a aktivitách tohoto centra dozvěděli od svých českých přátel či přátel stejné národnosti, kteří zde žijí v ČR delší dobu. 2 dotázané si organizaci a její nabídky našly samy na internetu.

Cizinci ze zkoumaného vzorku využívají pomoc Centra integrace především v podobě návštěvy hodin českého jazyka. 2 z 9 respondentů v době výzkumu navštěvovali tyto hodiny, ale nebyli spokojeni s jeho vedením a obsahem tohoto kurzu. 3 jedinci tyto kurzy navštěvovali, ale přestali, protože obsah kurzu nesplňoval jejich požadavky pro pokrok v českém jazyce. Respondentka zastupující Vietnam, jak již bylo řečeno, na území ČR se narodila a český jazyk ovládá lépe než jazyk vietnamský. Důkazem toho jsou i její výborné školní výsledky. Její rodiče tento kurz na rozdíl od ní využívají, společně s dalšími známými z jablonecké vietnamské komunity. 3 z dotázaných, kterým je pod 18 let, by též rádi chodili na hodiny češtiny, ale úroveň, kterou požadují, není centrem nabízena. Pomoc jim byla naopak nabídnuta ze strany školy a to v podobě doučování českého jazyka. Všichni 3 jedinci též chodí navíc i na hodiny doučování českého jazyka mimo školu.

O dalších aktivitách pořádaných Centrem integrace mají povědomí pouze 4 jedinci z 9. Aktivně se na volnočasových aktivitách pořádaných Centrem zúčastnily pouze 2 osoby. Těmito osobami je respondentka z Ukrajiny, která se účastnila setkání Ukrajinců z Libereckého kraje a respondentka z Kyrgyzstánu, která se zúčastnila integrační přednášky „*Poznej místo, kde žiješ – Liberecký kraj*“. Ostatní dotázaní se žádných dalších aktivit nezúčastnili, protože nemají ponětí, kde informace o pořádaných akcích najít. Z toho důvodu nemohou dojít ani do fáze rozhodnutí, zda je nabízené aktivity či naopak.

3 jedinci se zmínili i o dalších nabízených službách Centra integrace, které si naopak velmi chválí. Francouzskému respondentu byli pracovníci centra nápomocni při hledání specializovaného překladatele z francouzštiny do češtiny. A respondentkám z Ukrajiny a Kyrgyzstánu nabídli pomoc, při hledání práce a administrativou týkající se povolení k pobytu a získání víz jak jejich, tak jejich blízkých.

Respondenti by byli velmi rádi za rozšíření nabídky kurzů češtiny pro dospělé, ale i dospívající cizince, pro různé stupně pokročilosti. Dále by uvítali, kdyby bylo možné pořádat častěji počítačové kurzy pro cizince. Uvedli také, že kdyby věděli o tom, že Centrum pořádá sezení zaměřené na jednotlivé národnosti a představování jejich kultury českým občanům, určitě by se zapojili, kdyby měli čas a účast by je příliš finančně nezatížila. Respondent z Francie se vyjádřil, že by se nemuselo jednat o sezení přímo zaměřené na jednotlivé národnostní skupiny. Naopak si myslí, že akce typu: výlet do okolí, posezení při čaji a jiné, určené cizincům všech národností a českým občanům společně, by pomohlo minoritním a majoritní skupinám se vzájemně poznat. Cizinců my naopak mohlo pomoci vzájemné sdílení zkušeností se životem v ČR.

5.5 Aktivita a služby nabízené Centrem pro podporu integrace na Jablonecku a Liberecku

Z výzkumu bylo zjištěno, že mezi hlavní služby centra patří: poradenská a informační činnost, pořádání hodin českého jazyka, sociokulturní kurzy a počítačové kurzy a dále možnost internetu a zapůjčení knih z místní knihovny a občasné kulturní, sportovní či společenské akce.

- *Poradenská a informační činnost*

Pracovníci cizincům poradí v oblastech, jako jsou: náležitosti pro pobyt, sociální pomoc a dávky, zdravotní péče a zdravotního pojištění, bydlení, pracovní příležitosti, vzdělávání a školství či řešení životních událostí – narození dítěte, svatba, úmrtí blízké osoby.

Každou středu od 13:00 – 19:00 je v Centru přítomen právník, se kterým mohou cizinci konzultovat pobytovou a vízovou problematiku či pracovní – právní vztahy.

- *Kurzy českého jazyka*

Cizincům jsou nabízeny 2 typy kurzů. Kurz základní je určený pro klienty s minimální znalostí českého jazyka. Měl by cizince naučit lépe se dorozumět v základních situacích jako je návštěva u lékaře, na úřadě, v obchodě. Kurz je možné navštívit i jednorázově. Do kurzu není nutné se předem zapisovat. Kurzy intenzivní jsou určeny pro klienty s pokročilejší znalostí českého jazyka. Na jednotlivé lekce je třeba docházet pravidelně, protože na sebe navazují. Počet míst je omezen, je nutné být do kurzu předem zapsán.

V Liberci jsou v roce 2011 přístupné kurzy na 3 místech. Přímo v centru na podporu integrace cizinců probíhají každý pátek a neděli intenzivní kurz 1. stupně, v pondělí a čtvrtek intenzivní kurz 2. stupně. A v úterý a pátek intenzivní kurz 3. stupně. V neděli dopoledne probíhá základní kurz.

V Jablonci nad Nisou probíhají ve Spolkovém domě dva typy kurzů. Nízkoprahový kurz probíhá ve čtvrtek a intenzivní kurz 1. stupně probíhá v pondělí a ve čtvrtek. Intenzivní kurzy 2. a 3. stupně v Jablonci nejsou, i přesto, že by byly vítány.

- *Sociokulturní kurzy*

Na těchto kurzech mohou získat cizinci základní informace o České republice; zejména o sociálním, zdravotním a vzdělávacím systému. Kurz by je měl naučit lépe komunikovat s úřady a zaměstnavateli. Na jednoduchých příkladech a modelových situacích by si měli vyzkoušet, jak správně reagovat v každodenních situacích, jakými jsou komunikace s místními lidmi, nakupování, objednávání si jídla v restauracích, cestování po ČR apod. Také mají je zde možnost se více dozvědět o české historii, tradicích a svátcích.

V roce 2011 zatím proběhly na Liberecku a Jablonecku tyto akce:

- *Poznej místo, kde žiješ - Liberecký kraj.* Jednalo se o přednášku o životě a kultuře v tomto kraji s panem Mgr. Milanem Turkem. Konání 6. 4. 2011 - 18:30

- Novela cizineckého zákona – přednáška o nejnovějších podmínkách pro získání trvalého pobytu a také o tom, že doklady o pobytu budou doplněny biometrickými údaji. Konání 9. 3. 2011 - 18:30
- Chcete začít podnikat v České republice? Přednáška o podnikání. Konání 23. 2. 2011 - 18:30
- FINANCE - finanční gramotnost - přednáška o rodinném rozpočtu, bankovních a pojišťovacích produktech, kde si půjčit peníze a další. Konání 15. 12. 2010 - 18:30
- *Internetové pracoviště a knihovna*

Možnost využití bezplatného přístupu k internetu a v knihovně jsou k dispozici také noviny a časopisy v anglickém, francouzském, ruském, ukrajinském, vietnamském a čínském jazyce.

- *Kurzy základní počítačové gramotnosti*
V roce 2011 zatím nebyl otevřen žádný kurz.

- *Kulturní akce*

V roce 2011 se prozatím žádné kulturních, společenských nebo sportovních akce nekonaly. Na internetových stránkách, v sekci kulturní akce Libereckého kraje, jsou nabídky připravovaných akcí především z Jihočeského, Plzeňského a Zlínského kraje. Žádná z akcí není z Liberecka či Jablonecka. Jedinou kulturní akcí, která zatím na Liberecku a Jablonecku během roku 2011 proběhla, byly Dny francouzské kultury v knihovně, které probíhaly od 4. – 9 4.2011.

Mimo služby a akce zaměřené na cílovou skupinu cizinců proběhla 2. 12. 2010 konference o integraci cizinců v Libereckém kraji a jejích lokálních specifikách. Tuto akci jsem navštívila, ale žádné nové údaje a informace o volnočasových akcích či projektech jsem se nedozvěděla.

6. Interpretace výsledků

Tato část výzkumu má za úkol hlouběji analyzovat zjištěné výsledky.

6.1 Volný čas

Výběr volnočasových aktivit je ovlivněn mnoha různými faktory. Těmi mohou být například: věk, pohlaví, fyzická a psychická kondice, vzdělání, životní hodnoty, motivace, geografická poloha místa, kde jedinec žije, materiální zajištění, vliv rodiny a přátel, styl domácnosti, dostupnost aktivit, osobní potřeba jedince, sociální status jedince a mnoho dalších.

Tato práce se soustředí na faktory, které jsou typické pro cizince žijících v ČR. Identifikovanými faktory, kterými se nadále budeme zabývat, jsou mimo výše zmíněné především: délka pobytu v ČR, znalost českého jazyka, rodina, přátelé, výchova, místo původu, kultura, náboženství, důvod migrace, spokojenost s životem v ČR a plány do budoucnosti.

První zkoumaným faktorem je délka pobytu v ČR. Cizinec, který se snaží přizpůsobit nové kultuře a být součástí nové společnosti, má možnost sdílet pouze přítomnost a budoucnost společnosti. Je to ale právě minulosti, která je důležitým konceptem pro pochopení těch druhých. Čím déle je jedinec v hostitelské zemi, tím více sdílí i minulost s touto společností a tím lépe ji chápe. Delší doba pobytu v hostitelské zemi dává jedinci větší možnost poznání kultury, více času pro seznámení a vytvoření si nových přátelství.

Na druhou stranu, z výzkumu bychom mohli konstatovat, že délka pobytu nehrála významnou roli při výběru aktivit. Na to poukazuje například fakt, že dotazovaný jedinec z Francie, který v ČR pobývá teprve 6 měsíců, tráví, dle výsledků výzkumu, volný čas rozmanitějšími aktivitami a častěji s českými občany, a z mého pohledu je více integrovaný do společnosti, než dotazovaný z Afganistanu, který žije v ČR již 10. rokem.

Je nutné si uvědomit, že délka pobytu je významným faktorem, ale výsledky výzkumu ukázaly, že zde existují další, pravděpodobně významnější faktory.

Jedním z těchto **klíčových faktorů je znalost českého jazyka a dalších jazyků**. Čím lépe umí cizinec česky, tím jednodušší je kontakt s majoritní společností i výběr volnočasových aktivit. Z výzkumu se ukázalo, že v případě, kdy cizinec neovládá český jazyk, jeho výběr aktivit se zužuje na místa a lidi, kteří mluví jazykem, kterému rozumí. Více motivovaní jedinci se snaží zapojit i do aktivit, které probíhají v českém jazyce i přesto, že mu zcela nerozumí a nedokážou v něm dobře komunikovat. Pokud se ale nesetkají s otevřeností a trpělivostí českých jedinců, kteří by jim s českým jazykem pomohli, jejich motivace klesá a raději vrátí do bezpečí svého obydlí. Komunikace v českém jazyce je též velmi unavující a ne vždy motivace k aktivitě převýší negativní představu z únavy, zapříčiněnou stálým přemýšlením v českém jazyce, který je nutný pro komunikaci během aktivit. Jedince též demotivuje to, že své pocity a dojmy z aktivit a života obecně nemohou s lehkostí sdílet s lidmi majoritní společnosti, protože jim chybí dostatečná jazyková výbava pro tuto komunikaci. Proto raději vyhledávají společnost jedinců se stejným jazykovým vybavením nebo zůstávají sami, což jim nepomáhá v procesu úspěšné integrace.

S tímto problémem se potýkají především starší respondenti, pro které je naučení se českého jazyka mnohem obtížnější než pro mladé jedince. Českému jazyku se též hůře učí respondenti, kteří na území ČR přicházejí s rodinou, partnerem či přítelem ze stejné země původu. To samé se děje u jedinců, kteří do ČR přicházejí za svou komunitou. Tito jedinci se omezují na komunikaci pouze v jejich rodném jazyce a nejsou motivováni rozvíjet a snažit se komunikovat v českém jazyce. Tato motivace je naopak mnohem silnější u jedinců, kteří do ČR přišli sami a nemají zde žádnou komunitu ani přátele mluvící stejným jazykem. Největší šanci na rychlé naučení českého jazyka, který je velmi důležitý pro úspěšnou integraci a zapojení se do volnočasových aktivit, mají cizinci, kteří žijí v domácnosti s českým partnerem či 1 rodičem českého původu.

Dalším významným faktorem, který má návaznost na český jazyk, je **kvalita soukromých styků s příslušníky majoritní společnosti a vytvoření sociální sítě**. Najít si nové stejně kvalitní a hluboké přátelství, jaké měli respondenti v zemi svého původu, jim většinou ztěžuje právě jazyková bariéra. Proto je pro cizince obtížné vytvářet hlubší přátelství s jedinci majoritní společnosti, protože i přes to, že se spolu dorozumí, nikdy nebude mít verbální komunikace stejnou sílu, svobodu a symboliku jako v jeho rodném jazyce.

Respondenti výzkumného vzorku, kteří navštěvují školu, mají možnost být ve větším sociálním kontaktu s majoritní většinou a najít si tak nové přátele, s kterými mohou trávit volný čas nebo kteří je k určitému způsobu trávení volného času inspirují. Jedinci, kteří žijí s českým občanem, mají též větší možnost nalezení nových přátel. A to z toho důvodu, že přátelé českého partnera se většinou stávají přáteli integrujícího se cizince nebo alespoň spojkou vedoucí k novým přátelstvím. Nejedná se zde jen o přátelství česko-cizinecká, ale též o přátelství mezi jedinci stejného původu, kteří se seznámí až na území ČR a vzájemně se mohou poradit a tím se v procesu integrace podpořit. Větší šanci na taková setkání mají v Libereckém regionu jedinci hovořící rusky. To dokazuje i větší míra integrace jedinců z Ukrajiny a Kyrgyzstánu, na rozdíl od respondenta z Afganistanu, který mluví persky.

Mohli bychom tvrdit, čím více přátel nebo kvalitních hlubších přátelství, tím více a lépe prožitého volného času a úspěšnější integrace do společnosti.

Dalším důležitým faktorem je **kultura, hodnoty a cíle**, s kterými cizinci přicházejí ze své země. Je možné tvrdit, čím vzdálenější kultura a silnější hodnoty jedince, tím obtížnější je jeho integrace do hostitelské společnosti. Kultura nemusí být ani natolik odlišná, ale pokud se cizinec nezbaví svých starých kulturních vzorců a nenahradí je novými, pak zůstává většinou jedincem na okraji společnosti.

Ze zkoumaného vzorku udržují své kulturní tradice nejvíce jedinci z Afganistanu a Vietnamu. To zapříčiňuje například problémy mladé respondentky z Vietnamu. Její rodiče jí nepovolují mnoho volnočasových aktivit a setkávání se s přáteli z toho důvodu, aby měla výborné školní výsledky a později mohla uživit své rodiče, kteří chtějí strávit své stáří ve Vietnamu. To samé očekávají i od generace dotázané. Podobný případ je i u mladé respondentky z Afganistanu, kde rodiče silně ovlivňují její životní rozhodnutí, výběr volného času a budoucnost. Její rodiče preferují, když tráví svůj volný čas doma, jak z důvodů finančních, tak především z důvodu toho, že o ni mají strach, aby byla v bezpečí. Také mají tímto způsobem nad ní větší kontrolu. Též se snaží ovlivnit výběr jejích přátel a to především z toho důvodu, že jí již vybrali budoucího manžela mimo ČR, s čímž respondentka zcela nesouhlasí, protože svou budoucnost vidí naopak v ČR a své kultuře a tradicím nepřikládá stejnou váhu jako její rodiče.

Výběr volnočasových aktivit je též ovlivněn **náboženským vyznáním**. Především si toho můžeme všimnout u 1 respondentky z Ukrajiny, která je pravoslavného vyznání a u respondentů z Afganistanu a Kyrgyzstánu, kteří vyznávají islám. V jejich životě mají přednost vždy církevní svátky a tradice před ostatními volnočasovými aktivitami. Respondentka z Ukrajiny si například vždy přizpůsobí nedělní aktivity tak, aby mohla jít s celou rodinou na odpolední nedělní mši. Svůj život a volný čas tito jedinci též přizpůsobují době půstů, které jsou několikrát do roka v pravoslavné církvi a jednou do roka během Ramadánu v islámu.

Posledním důležitým faktorem, který ovlivňuje výběr aktivit a úspěšné integrace je **důvod migrace a plány do budoucna**. Z průzkumu se ukázalo, že pokud jedinec přišel do ČR za účelem svobodného rozhodnutí a stálého pobytu, má větší snahu se integrovat do společnosti. Pokud je ale ČR pouhým přechodným místem pobytu nebo je cizincovým plánem pouze nabýt jmění a vrátit se zpět do své země, jeho snaha o integraci je nízká. Převážně se soustředí na pouhé vydělávání peněz a trávení volného času aktivitami, které by mu napomohly k lepší integraci, ho příliš nezajímá. Možná jen v případě, že by mu to pomohlo k lepším finančním příjmům.

6.2 Porovnání poptávky cizinců po volnočasových aktivitách s nabídkou těchto aktivit Centra integrace

Největší poptávka respondentů byla po rozšíření a zkvalitnění výuky českého jazyka pro cizince. I přestože 8 z 9 dotázaných respondentů má zájem o hodiny českého, pouze 2 z 9 na ně během doby průzkumu docházelo. Je zde hned několik důvodů, proč **nabídka Centra neuspokojuje poptávku dotázaných**.

Prvním **důvod** je **nedostatečná nabídka těchto hodin**. Jedinci by rádi docházeli na hodiny, ale v daných hodinách nemají čas nebo jsou kurzy již plné.

Dalším **důvodem**, je **nedostatečná variabilita nabízených kurzů**. Centrum nabízí několik kurzů základních neboli nízkoprahových. Respondenti by naopak uvítali více intenzivních kurzů 2. a 3. stupně obtížnosti českého jazyka. Na Liberecku a Jablonecku ale existují pouze 2 tyto kurzy.

Dalším **problémem** je **kvalita výuky**. Hodiny českého jazyka ve Spolkovém domě v Jablonci nad Nisou respondenti kritizují, tvrdí, že dokonce přestali na tyto hodiny docházet právě z důvodu špatného metodického vedení a celkově nízké kvality lektora. Z toho důvodu by bylo dobré, aby Centrum integrace zajistilo lektory aprobované, kteří svým vedením zaujmou, dokážou naučit a tím přitáhnou pozornost a zájem cizinců.

Respondenti by rádi navštěvovali i jiné druhy aktivit než hodiny českého jazyka. Rádi by například navštěvovali **kurzy informatiky**. Ty jsou sice Centrem integrace **nabízeny, ale pouze jednou do roka a mají nízkou kapacitu jedinců, kteří se kurzu mohou zúčastnit**.

Respondenti se zmínili i o tom, že by měli zájem zúčastnit se kulturních večerů a setkání s tematikou kultury svého národa. Rádi by participovali i na samotném představení své kultury návštěvníkům. Účastí na takových setkáních by se měli též možnost seznámit s novými jedinci stejného či jiného původu. To by jim mohlo pomoci k novým přátelům a pocitu lepší integrace do společnosti. Taková **setkání a kulturní akce ale Centrum pořádá jen příležitostně**.

I přesto, že **respondenti tvrdí, že by měli zájem o aktivity nabízené Centrem, ve skutečnosti nemají přehled o nabídce aktivit**, které Centrum integrace v tomto roce pořádá. Příčinou je to, že **Centrum integrace není dostatečně aktivní, cizince samo nevyhledává** a nedostatečně komunikuje s dalšími možnými subjekty, které by mohly pomoci při propagaci pořádaných aktivit. Druhým důvodem je i **nízká snaha cizinců si tyto informace nalézt**.

7. Diskuze

Zájem o problematiku integrace cizinců a volný čas mě inspiroval k vybrání tématu této práce. Toto téma a samotné cíle, které jsem si při zadávání práce určila, mohly být lépe formulovány. A to v případě, kdybych věděla o dané problematice více již při jejich stanovení. Při zadávání této práce jsem si též neuvědomila, že nastavení si primárního a sekundárního cíle nebylo příliš dobrou strategií.

I přesto, že tato práce mě uvedla do nemálo obtížných situací, které jsem si zapříčinila počáteční, z mého pohledu, příliš složitou formulací cílů, jsem ji úspěšně dokončila.

Během analýzy zjištěných informací jsem se snažila najít pravidelnosti, které ovlivňují výběr volnočasových aktivit a úspěšnou integraci cizince. To se mi sice podařilo, ale výsledky výzkumu, i když jsou validní, nejsou dostatečně reliabilní. Z čehož vyplývá, nezjištěné závěry nelze zobecnit na celou populaci.

Dále analyzuji důvody, které znemožňují, aby výsledky výzkumu bylo možné zobecňovat na všechny cizince žijící v České republice.

Hlavním důvod je ten, že se jedná pouze o případovou studii, ve které nedošlo k teoretické saturaci informací. Původním plánem sice byl větší výzkumný vzorek, ale po řádném studiu literatury a náhledu do problematiky se ukázalo, že práce na větším kvalitativním výzkumu je velmi časově i finančně náročná a vyžaduje více výzkumníků. Fakt, že se jedná o výzkum cizinců, též danou situaci pouze ztížil, jelikož teprve až během práce jsem si uvědomila, jak náročné je vytvořit validní otázky, zajistit případné překladatele, kontaktovat tyto jedince nebo jen zjistit, kolik cizinců se opravdu nachází na Jablonecku a Liberecku, jelikož jejich opravdové množství ve skutečnosti neznáme, protože zde pobývají cizinci jak legálně, tak ilegálně.

Dalším důvodem je nedostatečná praxe v oboru výzkumu, která zapříčinila, že postupy, které jsem používala, nemusely být vždy korektní. Jedná se například o vedení nestandardizovaných rozhovorů. Domnívám se, že kvůli stylu, kterým jsem pokládala otázky, nemusely být odpovědi respondentů vždy zcela validní. Někdy na místo trpělivého

naslouchání pomalým výrokům cizinců v lámané češtině, jsem se jim snažila pomoci, tím že jsem během rozhovoru konstruovala možné alternativní odpovědi, kterými mohli být respondenti ovlivněni. Zde si uvědomuji, že pro získání kvalitních výsledků je třeba opravdu zkušeného tazatele.

Dalším důvodem, který ovlivnil výsledky výzkumu, je transformace a zkreslení informací. Jelikož se jedná o výzkum s jedinci odlišných kultur a jazyků, ne vždy stejná slova měla stejnou symboliku pro tazatele a dotazovaného. Kvůli jazykové bariéře výpověď respondentů nemusela být vždy taková, jak by si respondenti přáli, protože nedostatečná znalost jazyka redukovala informace, které by jedinec chtěl podat.

Ráda bych se nyní zaměřila na zjištěné informace získané z případové studie a porovnála je s teorií získanou studiem literatury a elektronických pramenů.

Teorie tvrdí, že proces integrace je velice náročný a cizinci se cítí často v psychicky vypjaté situaci vzhledem ke změně prostředí a jazyka. Výsledky naopak ukazují, že **i přes existenci náročných situací se jedinci nezmiňují o velkém psychickém vypětí a většina z nich uvádí, že jsou se svým životem v ČR spokojeni.** Z toho je možné se domnívat, že **plán integrační politiky, je alespoň částečně úspěšný.** Je zde samozřejmě stále mnoho oblastí, kde je třeba plány integrační politiky zlepšit a především je uvést do praxe.

Pokud porovnáám výsledky průzkumu Sociologického výzkumu AV ČR o volném čase českých občanů z roku 2009 a výsledky této případové studie volného času cizinců, zjistím, že se od sebe příliš neliší. Což může poukazovat na úspěšnou integraci respondentů do společnosti.

Je ale velmi těžké říct, zda tyto výsledky opravdu vypovídají o úspěšné integraci do společnosti. Jak je uvedeno v teorii, integrace je proces oboustranný, proto je nutné se podívat na věc i z pohledu samotných cizinců. I přestože bych mohla označit některé respondenty z výzkumného vzorku za neintegrované, jelikož neumí dobře česky a setkávají se převážně s lidmi své vlastní národnosti, **úspěšnou integraci nelze hodnotit pouze z pohledu toho, co člověk dělá, ale též dle pocitů samotného jedince.** Je důležité se zajímat například o to, zda se cítí jedinec součástí společnosti, zda má potřebu kontaktu s majoritní společností, snahu podílet se na dění státu a jaký je jeho pocit celkové životní

spokojenosti. Z výzkumu lze tvrdit, že všichni respondenti jsou na dobré cestě k úspěšné integraci.

Dle výsledků výzkumu bychom mohli potvrdit, že **volnočasové aktivity mohou opravdu pomoci cizinci v jeho integraci**. Dle pozorování lze též soudit, že **nezáleží na kvantitě volnočasových aktivit, ale spíše na jejich typu**. Některé aktivity působí méně a některé více intenzivně na integraci cizince. Mezi aktivity intenzivně působící bychom mohli zařadit **hodiny českého jazyka, kulturní a sportovní akce s akcentem na zapojování cizinců do aktivit majority nebo jakékoli aktivity prováděné s jedinci majoritní společnosti**. Tyto aktivity nutí jedince k procvičování českého jazyka, posilují citové vazby k hostitelské zemi a dávají šanci odpozorovat, učit se a používat vzorce nové společnosti, s kterou se snaží sžít. Samozřejmě i aktivity, které neumožňují procvičování českého jazyka a poznávání kultury jsou důležitou součástí jedincova života a jeho procesu integrace, protože ovlivňují pocit jedinci spokojenosti s životem, která je důležitá pro úspěšnou integraci do společnosti.

Z výzkumu se též projevilo, že se **lépe integrují ti respondenti, kteří jsou zaměstnaní nebo chodí do školy**. Naopak problémy s integrací mají respondenti, kteří práci nemají a hledají si ji. Zde je nutné poukázat na to, že vysoké pracovní a školní nároky nedovolují některým jedincům mít velké množství volnočasových aktivit. Naopak by se mohlo zdát, že jedinci, kteří jsou nezaměstnaní, mají plno času na volnočasové aktivity, které by jim pomohly k lepší integraci. Tito jedinci jsou ale naopak, v případě dlouhodobé nezaměstnanosti, demotivováni, zůstávají doma v ústraní a nemají příliš volnočasových zájmů a snahu o komunikaci s okolím.

Dalšími kategoriemi, do kterých bychom mohli cizince rozdělit, jsou podle toho, s kým přicházejí do hostitelské společnosti. **Pokud přicházejí sami, jejich snaha o úspěšnou integraci a motivace k účasti na volnočasových aktivitách je větší, než když přijdou s někým z jejich země**. V případě, že přicházejí s přáteli či rodinou, mají tendence komunikovat a zůstat spíše mezi sebou. **Cizinci, kteří přicházejí z důvodů soužití s českým jedincem**, mají výhodu, že následují volnočasové aktivity svých českých blízkých a později si nalézají i své vlastní aktivity. Proto je **jejich integrace do společnosti též jednodušší**.

Dále uvádím oblasti volnočasových aktivit, které by bylo dobré na Jablonecku a Liberecku zlepšit.

Výsledky průzkumu potvrzují, že **na Jablonecku a Liberecku je stále nedostačující dostupnost kurzů českého jazyka a to jak místně, tak časově.** Též byl zaznamenán **nedostatek kvalifikovaných učitelů češtiny pro cizince.** Co se týče nabídky obsahu kurzů, **chybí větší variabilita kurzů. Jejich kontinuita je velmi omezená.** Informovanost o jejich nabídce taktéž. Při osobní návštěvě centra a prozkoumání učebnice, z které se jedinci ve Spolkovém domě v Jablonci učí, je možné si všimnout, že metodika výuky není stále zcela správně zpracovaná a je velmi těžké se z takové učebnice něco naučit.

Koncepce integrace cizinců si klade za cíl systematicky informovat majoritní společnost o cizincích pobývajících v ČR. O této činnosti se **hovoří v Koncepci integrace ve spojitosti s kulturními akcemi, které by mělo pořádat regionální Centra integrace. Centrum integrace v Libereckém kraji ale akce takového typu příliš nepořádá. Proto by bylo dobré práci v této oblasti zintenzivnit,** což by mohlo pomoci vzájemnému sblížení cizinců a hostitelské společnosti.

Z šetření dále vyplynulo, že **Liberecký kraj patří obecně mezi kraje méně aktivní v oblasti pomoci cizincům v jejich integraci.** V této oblasti neexistují žádné jiné organizace, než Centrum integrace, které by se intenzivně zabývaly cizinci. Tyto organizace se soustředí především do větších měst, jako je Praha či Brno. Na to poukazuje fakt, že na Liberecku a Jablonecku v roce 2011 zatím neproběhl ani neprobíhá žádný projekt, který by měl za cílovou skupinu cizince žijící v této oblasti. **Problémem Centra integrace je též nízká efektivita vyhledávání a oslovování cizinců.** Na to poukazuje zjištění, že velká většina respondentů ví pouze o hodinách českého jazyka, ale o Centru a jeho dalších nabízených aktivitách mají jen nejasné představy.

IV. Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit a analyzovat způsob trávení volného času vybrané skupiny cizinců žijících na Jablonecku a Liberecku, který poukazuje na stupeň jejich integrace a tudíž bychom ho mohli nazvat zrcadlem opravdové integrace. Snahou výzkumu bylo nalézt možné proměnné, které hrají důležitou roli pro výběr jejich volnočasových aktivit. A ukázat, že určité volnočasové aktivity mohou cizinci pomoci v jejich integraci do hostitelské společnosti.

Cíl zjistit způsob trávení volného času u jedinců z výzkumného vzorku byl úspěšně splněn. Poté tyto výsledky byly analyzovány a byly nalezeny tyto **faktory, které mají vliv na výběr jejich aktivit.**

Prvním faktorem je délka pobytu v ČR. I přesto, že faktor délky pobytu v ČR se ve výzkumu výrazně neprojevil, je možné tvrdit, že čím déle žije jedinec v hostitelské zemi, tím více sdílí i minulost s touto společností a tím lépe ji chápe. Delší doba pobytu jedince v hostitelské zemi dává jedinci větší možnost poznání kultury, více času pro seznámení a vytvoření si nových přátelství.

Druhým faktorem je znalost českého jazyka. Čím více umí jedinec česky, tím jednodušší je kontakt s majoritní společností a širší výběr volnočasových aktivit. V případě, kdy cizinci neovládají český jazyk, jejich výběr aktivit se zužuje na místa a lidi, kteří mluví jazykem, kterému cizinci rozumí. Jedince též může demotivovat to, že své pocity a dojmy z aktivit a života obecně nemůže s lehkostí sdílet s lidmi z majoritní společnosti, v případě, že mu chybí dostatečná jazyková vybava pro tuto komunikaci. Proto raději vyhledávají společnost jedinců se stejným jazykovým vybavením nebo zůstávají sami, což jim nepomáhá v procesu úspěšném integrace.

Třetím významným faktorem, který má návaznost na český jazyk, je kvalita soukromých styků s příslušníky majoritní společnosti a vytvoření sociální sítě. Najít si nové stejně kvalitní a hluboké přátelství, jaké měli respondenti v zemi svého původu, jim většinou ztěžuje právě jazyková bariéra. Mohli bychom tvrdit, čím více přátel nebo kvalitních hlubších přátelství, tím více a lépe prožitého volného času a úspěšnější integrace do společnosti.

Dalším faktorem je kultura, hodnoty a cíle, s kterými cizinci přicházejí ze své země. Je možné tvrdit, čím vzdálenější kultura a silnější hodnoty jedince, tím obtížnější je jeho integrace do hostitelské společnosti. Kultura nemusí být ani natolik odlišná, ale pokud se cizinec nesnaží alespoň částečně zbavit svých starých kulturních vzorců a nenahradí je novými, pak zůstává většinou jedincem na okraji společnosti. **Výběr volnočasových aktivit může být též ovlivněn náboženským vyznáním.** Svůj život a volný čas věřící jedinci přizpůsobují pravidlům svého náboženství.

Posledním důležitým faktorem, který ovlivňuje výběr aktivit a úspěšné integrace, je **důvod migrace a plány do budoucna jedince**. Z průzkumu se ukázalo, že pokud jedinec přišel do ČR za účelem svobodného rozhodnutí a stálého pobytu, má větší motivaci se integrovat do společnosti. Pokud je ale ČR pouhým přechodným místem pobytu nebo je cizincovým plánem pouze získat jmění a vrátit se zpět do své země, jeho snaha o integraci je nízká. Takoví jedinci se soustředí většinou na vydělávání peněz a trávení volného času aktivitami, které by jim napomohly k lepší integraci, je příliš nezajímá.

S přihlédnutím k jednotlivým faktorům, je možné tvrdit, že podle způsobu trávení volného času je možné mít představu o stupni cizincovy integrace. Je ale nutné si uvědomit, že i jedinci, kteří na první pohled vypadají úspěšně integrování a praktikují určité volnočasové aktivity, se stále nemusí cítit integrování. Jelikož **úspěšnou integraci nelze hodnotit jen z pohledu toho, co člověk dělá, ale též dle pocitů samotného jedince.**

Na otázku, zda volnočasové aktivity mohou cizinci pomoci v jeho integraci do hostitelské společnosti, bychom si mohli odpovědět takto: Je možné tvrdit, že **volnočasové aktivity mohou opravdu pomoci v procesu cizincovy integrace, ale v případě, že se jedná především o aktivity zaměřené na český jazyk a aktivity konané s jedinci hovořící českým jazykem.** Samozřejmě i aktivity, které neumožňují procvičování českého jazyka a poznávání kultury, jsou důležitou součástí jedincova života a jeho procesu integrace, protože ovlivňují pocit jedincovy spokojenosti s životem, která je důležitá pro úspěšnou integraci do společnosti.

Sekundárním cílem bakalářské práce bylo **porovnat poptávku po volnočasových aktivitách s nabídkou volnočasových aktivit vybrané organizace**, které jsou cílené svou činností na integraci cizinců do společnosti v České republice. **Tohoto cíle bylo, z mého**

pohledu, též dosaženo. Z výsledků výzkumu lze tvrdit, že **poptávka po volnočasových aktivitách převyšuje nabídku těchto aktivit.** Z čehož vyplývá, že Centrum pro podporu integrace cizinců by se mělo snažit zintenzivnit, zefektivnit svou práci a snažit se zvýšit a rozšířit nabídku volnočasových aktivit Centra.

Závěrem bych chtěla říct, že mě tato práce významně posunula kupředu v oblasti mých znalostí i dovedností. Díky této práci jsem si vytvořila nový náhled na problematiku integrace cizinců, seznámila se s novými zajímavými lidmi a naučila se alespoň některé základy z metodologie výzkumu.

Věřím, že tato práce by mohla být využita jako pilotní studie k dalšímu výzkumu v oblasti integrace cizinců v Libereckém kraji.

V. Prameny a použitá literatura

1. BAZALOVÁ, B. *Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v zemích Evropské unie a v dalších vybraných zemích*. 1.vyd. Brno: MU 2006. 188 s. ISBN 80-210-3971-X.
2. BITTNEROVÁ, D., MORAVCOVÁ, M. a kol. *Kdo jsem a kam patřím?*. 1.vyd. Praha: TOBOLA, 2005. 459 s. ISBN 80-902785-8-2.
3. BURDOVÁ HRADEČNÁ, P. *Postavení cizinců*. [online]. Sdružení pro integraci a migraci. Poslední úpravy 2010. [cit. 2011-21-02]. URL: <http://www.helcom.cz/download/zpravy/Postaveni_cizincu.pdf>.
4. ČERNÍK, J. a kol. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. vyd. Jinočany: H & H, 2006. 221 s. ISBN 80-7319-055-9
5. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, *Život cizinců v ČR, ročník. 2009*. 1.vyd. Praha: Český statistický úřad, 2009. 56 s. ISBN 978-80-250-1999-3.
6. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (ČSÚ). *Počet cizinců v ČR [online]*. Poslední úpravy 2010. [cit. 2010-12-10]. URL: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_pocet_cizincu>.
7. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (ČSÚ). *Cizinci v regionech ČR, Liberecký kraj rok 2006 [online]*. Poslední úpravy 2010. [cit. 2010-14-10]. URL: <<http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/p/1377-06>>.
8. ČLOVĚK V TÍSNI, *Jeden svět na školách, projekt Watch and change: Důvody migrace*. [online]. Poslední úpravy 2009. [cit. 2010-30-11]. URL: <http://www.jedensvetnaskolach.cz/download/pdf/jsnspdfs_217.pdf>.
9. DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 6. vyd. Praha: Karolinum, 2009. 372 s. ISBN 978 – 80 – 246 – 0139 – 7
10. EVROPSKÁ KOMISE. *Věc: Zpráva o realizaci Koncepce integrace cizinců v roce 2009 a návrh dalšího postupu*. Ministerstvo vnitra České republiky. [online] Poslední úpravy 29.1. 2009. [cit. 2011-20-02]. URL: <http://ec.europa.eu/ewsi/UDRW/images/items/docl_19181_622625292.pdf>.
11. HÁJEK, B., a kol. *Pedagogika volného času: Pro distanční studia*. 1. Vyd. Praha: Ústav profesního vzdělávání pracovníků ve školství, 2003. 55 s. ISBN 80-7290-128-1
12. KASPER, T., KASPEROVÁ, D. *Češi, Němci, Židé v národnostním Československu. Pohledy na školství a vědu*. 1.vyd. Liberec: TUL, 2006. 74 s. ISBN 80-7372-134-1.

13. KOCEV, M., SLEZÁKOVÁ, E. *Sociálně patologické jevy spojené s migrací cizinců do ČR se zaměřením na uprchlíky a žadatele o azyl*. [online]. Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze, Poslední úpravy 2002. [cit. 2010-10-11]. URL: < <http://veda.fsv.cuni.cz/doc/kocev.doc> >.
14. LECHTA, V. a kol. *Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole*. 1.vyd. Praha: Portál, 2010. 435 s. ISBN 978-80-7367-679-7.
15. MIGRATION4MEDIA. *Český stát dá proti loňsku na integraci cizinců pouze necelých 40%*. [online]. Poslední úpravy 20.1. 2011. [cit. 2011-24-01]. URL: <<http://migration4media.net/2011/01/20/cesky-stat-da-proti-lonsku-na-integraci-cizincu-pouze-necelych-40/#more-726>>.
16. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Cizinci v České republice: Seznam právních předpisů* [online]. Poslední úpravy 2010. [cit. 2010-18-11]. URL: <<http://www.cizinci.cz/clanek.php?lg=1&id=713>>.
17. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Zpráva o realizaci Koncepce integrace cizinců v roce 2009*. [online] Poslední úpravy 22.3. 2010. [cit. 2011-20-02]. URL: <http://www.cizinci.cz/files/clanky/611/KIC_2009_Finalni_verze_23032010.pdf>.
18. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Zpráva o realizaci Koncepce integrace cizinců v roce 2011*. [online] Poslední úpravy 2010. [cit. 2011-23-03]. URL: < <http://www.cizinci.cz/clanek.php?lg=1&id=35> >.
19. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Migrace: Zásady politiky vlády v oblasti migrace cizinců*. [online]. Poslední úpravy 13.1. 2003. [cit. 2010-12-12]. URL: <<http://www.mvcr.cz/clanek/zasady-politiky-vlady-v-oblasti-migrace-cizincu.aspx>>.
20. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Migrace: Migrační politika České republiky*. [online]. Poslední úpravy 2010. [cit. 2010-12-12]. URL: < <http://www.mvcr.cz/clanek/migrace-novy-clanek-890951.aspx> >.
21. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Azyl, migrace a integrace: terminologický slovník*. [online]. Poslední úpravy 2010. [cit. 2011-24-01]. URL: <<http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx>>.
22. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Zákon o pobytu cizinců*. [online]. Poslední úpravy 4. 4. 2011. [cit. 2011-6-04]. URL: < <http://www.mvcr.cz/clanek/zmeny-v-oblasti-vstupu-a-pobytu-cizincu-na-uzemi-cr-od-roku-2011.aspx?q=Y2hudW09OQ%3d%3d> >.

23. PÁVKOVÁ, J., a kol. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. 4.vyd. Praha: Portál, 2008. 221 s. ISBN 978-80-7367-423-6
24. PECHOVÁ, E. *Migrace z Vietnamu do České republiky v kontextu problematiky obchodu s lidmi a vykořisťováním* [online]. La Strada Česká republika, o. p. s., Poslední úpravy 2007. [cit. 2010-03-12]. URL: <<http://www.strada.cz/attachments/a/a84cd603323727bbbf069c431a80540d.pdf>>.
25. PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova: Teorie – praxe – výzkum*. 1.vyd. Praha: ISV, 2001. 211 s. ISBN 80-85866-72-2.
26. *SDRUŽENÍ OBČANŮ ZABÝVAJÍCÍ SE EMIGRANTY. Integrace imigrantů do vzdělávacího systému: tento příspěvek vznik za podpory Evropského integračního fondu EIF 2008-17*. Ministerstvo vnitra ČR [online]. Poslední úpravy 2008. [cit. 2011-18-02]. URL: <http://www.soze.cz/wp/wp-content/storage/clanek_integrace_imigrantu_do_vzdelavaciho_systemu.pdf>.
27. SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR. *Vztah Čechů k vybraným národnostem – prosinec 2010*. Centrum pro výzkum veřejného mínění. Poslední úpravy 31.1. 2011. [cit. 2011-12-04]. URL: <<http://www.cvvm.cas.cz/index.php?disp=zpravy&lang=0&r=1&s=3&offset=303&show=101094>>.
28. SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR. *Trávení volného času*. [online]. Centrum pro výzkum veřejného mínění. Poslední úpravy 14.1. 2010. [cit. 2011-12-04]. URL: <<http://www.cvvm.cas.cz/index.php?disp=zpravy&lang=0&r=1&s=3&offset=301&show=100994>>.
29. SPRÁVA UPRCHLICKÝCH ZAŘÍZENÍ MV ČR. *Liberecký kraj* [online]. Centrum na podporu integrace cizinců. Poslední úpravy 2011 [cit. 2011-14-04]. URL: <<http://www.integracnicentra.cz/LibereckyKraj/LK.aspx>>.
30. ŠPAČKOVÁ, L., ŠTEFKOVÁ, J. *Knihovna jako brána k integraci cizinců v EU*. 1.vyd. Brno: ERA, 2006. 172 s. ISBN 80-239-7826-8.
31. UHEREK, Z. a kol. *Cizinecké komunity z antropologické perspektivy: vybrané případy významných imigračních skupin české republiky*. 1.vyd. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2008. 259 s. ISBN 978-80-87112-12-0
32. UHEREK, Z., OTČENÁŠEK J., HOŠKOVÁ, S. *Úspěšné a neúspěšné strategie integrace cizinců*. [online]. Ministerstvo vnitra ČR / Akademie věd České republiky,

2003. Poslední úpravy 15.6. 2005. [cit. 2010-23-11]. URL: <<http://www.cizinci.cz/clanek.php?lg=1&id=108>>.

33. VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Aktualizovaná Koncepce integrace cizinců Společné soužití*. [online]. Poslední úpravy 9.2. 2011. [cit. 2011-18-02]. URL: <<http://www.cizinci.cz/files/clanky/741/uv-09022011.pdf>>.

VI. Přílohy

Pro představu přikládám tři přepisy rozhovorů případové studie:

- I. Příloha - Respondent č. 1 – Afganistan, 47 let
- II. Příloha – Respondentka č. 2 – Kyrgyzstán, 23 let
- III. Příloha – Respondentka č. 3 – Ukrajina, 48 let

I. Příloha

Respondent číslo 1 – Afganistan, 47 let

Můžeš mi říct, co třeba děláš o víkendu? O víkendu já jsem, budu doma s rodina. (chvíli mluví persky se svou dcerou)

Nebo to řekni Elmíře, jestli toho chceš říct víc a ona mi to přeloží.... Co si dělal a děláš v Jablonci, to bych chtěla vědět. Jestli si tam měl volno, co si dělal. Hmm, já sem byl celej život v Jablonci, byl jsem volno měl.

Fakt? A co si dělal teda? No občas sem pracoval sem tam na 3-4 měsíci

A když jsi nepracoval koukal si třeba na TV? Na televizi koukám, čtu.

A každý den si koukal na TV? Každý

A kolik hodin si koukal na TV 1 nebo 5? 1 hodinu nebo 1,5 denně koukal na televizi. Koukal na televizi na nějaký programy.

A četl se třeba nějaký knihy? Knihy čítl sem.

A jaký? Historický knihy nebo romány, nějaký hhhh mmm

Klidně to řekni persky. (mluví persky) básníky v perštině.

Ale v perštině? Jo.

Takže si měl knihy z Afganistanu? Jo, mám knihy z Afganistanu.

A spal si třeba hodně doma, když si měl volno? Doma já jsem volno času já sportoval sem doma, cvičil sem doma kliky a tam mám to (mluví persky) vzpíral jsem činky a ještě hhhh běhal jsem v přehradě a volejbal hrál jsem každý pondělí. S kamarády tam. **S Čechama?** Jo, s Čechami jo všechny. To byla všechny z Městský úřad. S řiditel hala.

A měl si třeba nějaké přátele v Jablonci? přátele hodně mám v Jablonci.

A koho? Spoluhráči volejbalu byli všichni moje přátele, že na ni přijeli jsme doma, a navštívili jo několikrát. Jedenkrát všichni spoluhráči všichni ženy s manžílky joooo. 20-25 lidí bylo, oni přijeli. A ještě nejlepší je kamarádka rodiny moje je Eva Nováková s rodina, manžel, děti i babička. A oni moje moc dobrý lidi.

Chodil si někdy do divadla nebo do kina? Chodil jsem do divadla, do kina ne, ale do divadla byl jsem několikrát. S Razia s Eva, s my sami, jeli jsme tam do divadlo a na výlety chodili jsme s kamarády na houby, jo v lesy.

Na ples? Ne, do lesy, do lesy. **Aha, do lesa.** Jo, a v plese taky byli sme taky v Eurocentru. Sem tancoval s Fazila a Razia a Eva.

Rád třeba posloucháš hudbu, když máš volno? Jo, rád hudbu moc rád mám já slyšet hudbu a, hmm, a takovou hudbu, já mám rád klidný hudbu pomalou

A vaši hudbu z Afganistanu nebo všechny? Všechny hudby mám rád, ale klidný.

Chodil si někam vy sami za kamarády? Navštívila nás jo, ale my jsme navštívili příbuzný v zahraničí a kamarády český taky hodně navštívili. Oni mě navštívili.(mluví persky)

Když si vzpomeneš, když si žil v Afganistanu v Kabulu, co si dělal, když si nepracoval, když si měl volno? Po práci jsem tam taky volejbal hrál závodní, závodní volejbal hrál a sportoval sem tam a běhal.

A bylo to teda stejný v Afganistanu nebo ne? S kamarády taky tam volnočas, sidili jsme a povídali, víc kamarádů taky s kolegy z práce, chodil sem tam do, hmmm, taký jako tady parky a do lesa. Chodil sem tam s rodina s kamarády a sám občas sám.

Co by si chtěl nyní dělat, když má volno? Co by si chtěl dělat? Hmmm mám rád sport, více sportovat a čtát, číst a občas si sidnout klid a číst sám v klidu jo. I hmmm eeee pak s kamarády si možná si povídat, to mám rád.

S kamarády s Čech nebo z Afganistanu? S cokoli, se všema, se všechny.

Chtěla bych se teď zeptat, jestli si v Jablonci slyšel o centrech, který pomáhaj cizincům v integraci?...Víš, že existují tyhle centra? (pomoc překladu) Organizace v Liberci, já zapomněl sem, ale já vím, že bylo několik organizace tam byla.

Byl si někdy třeba na hodině češtiny? (pomoc překladu) Hmm, ano to tam čeština, byl jsem dvakrát kurz čeština na 50 hodin. A byla zadármo. A já v Jablonci a dvakrát měl sem ale to bylo málo a proto já moc špatně mlovím.

Myslíš, že by ti pomohlo, kdyby si měl víc českých kamarádů, kdyby s tebou mluvili česky? Bylo by to lepší? Jo to by bylo lepší, ale já jsem tady, mám kamarádi, kde teďka pracuju, v tom krámě, mám tady kamarády, přijdou tady ty řidiči, sou v tým hotel a tady ty, co koberce prodávají, tady kytky a oni přijdou a povídá, i se mnou a mluví hodně.

A co sem se chtěla zeptat, jak dlouho jste tady v Česku a proč jste sem přišli? Sem tady 10 -11 let, už rokou, a protože situace byla v Afganistanu těžký a válka, a ta válka byla občanská válka. A ty tam,hmm, kvůli dětí a budoucnost a hmm a hmm, moc se tady, byl tam život nebezpečný. Proto utíkali sme z Afgnistan a tady klid proto.

A jak se teď tady cítíš? Jako doma? Teď už 11 roků, léta už. A je to už jako doma, cítíme se tady jako svoji zimmní a já mám rád Čechy, protože je to moje druhá rodná země moje. Druhý. Moje dítě se rodilo tady. Dítě. A Čechy moc pomáhali, pomohli nás.

A jak Vám pomohli? Nás podpořili, děti chodí do školy a všichni pomohli a já jsem tady, už pracuju, hmmm. (mluví persky)

A v Jablonci bylo to, když s tebou mluvili Češi, báli se, že si cizinec, nebo jak se k Tobě choval? Chovali se mnou dobrý, ne jako cizinec, ne. A se mnou dobrý.

A co práce? Práce, já jsem pracoval několikrát na 3-4 měsíce, ale bohužel, já sám trochu byla problém čeština a nemohl jsem pokračovat.

Nemohl si pokračovat v čem? Čeština je moc důležitý. Musíme číst češtiny, ale já jsem rozhodl, že se tím krámem a s lidmi, moje čeština trochu zlepši.

A zkoušíš číst česky? Český knihy mám, jo, nějaký. A občas tady čtu časopisy a noviny.

A koukáš se na českou TV? Koukám se na český noviny a soutěže a programy český a pomáhá mi to.

Jak hodně odlišný je život tady v Česku a tady v Kabulu? Jak je to jiný? Češi mají přísloví, že každý všechny dobrý, ale doma lepší. Nejlíp. Já samozřejmě, v Kábulu bylo lepší, všechno dobrý, protože tam byla všechny celá rodina, příbuzný, rodiče bratry a sestry. Všichni byla vedle mňa. Tady že, eee, že my nemám, to ty lidi, že tady jsem sám a oni chybí mě, to je pro mě trochu, pro mě těžký.

Máš nějaký plán do budoucna? Chtělby si bydlet někde jinde nebo zůstat tady? Já jsem, nemám takový plán, že bydlím někdy jindy. Ale moje,... já jsem rozhodl, že se tady pracovat v krámě jestli můžu, jestli bude dobře fungovat a já budu pokračovat a pro mě naj důležitý, že děti studují a že něco mají dobrý, všechny vidět a do konca jsou i učit se vystudovat. Hmmm vysoká škola a všechny.

Poslední co bych se chtěla zeptat je, že... věděl si o něčem jiném mimo češtiny? Zkoušel si i jiné aktivity? (pomoc překladu) Ehheh, tam nebyla, Afgánci nebyla tam v Jablonci, byl tam sám. Jenom ale obecně, pro cizince pro všechny. Byla tam organizace. Bohužel je to možnost byla málo, nebo byla daleko nebo něco náký a nemohl se účastovat.

Máš nějaký nápad, čím by ti organizace, jako cizinci, mohla pomoci v Čechách? Třeba nějaký společný večer. Třeba, by si mluvil o tom, jaká je kultura v Afganistanu a pozval byl jsi Čechy?...(pomoc překladu) Jediná, že bych, tak češtinu, ale iný, protože já jsem vystudoval vysoká škola, bohužel leta, hmm, studovaný, studovaný já jsem už zapomněl, pro mě bylo naj špatný, že jsem studoval, ale teď to nemůžu použít, kvůli jazyku. Takže čeština, to je nejdůležitý.

Jsou i tady v Praze? Tady v Praze nevím jesi jsou nebo ne, ale bohužel

A kdyby byly, šel bys tam? Kdyby byl tak bych určitě šel.

Tak to je všechno, děkuji. A do konca já řeknu, že já moc děkuju Čech, že nás podpořili, že tolik roků bydlili jsme tady. **Děkuji, to bylo krásný.**

II. Příloha

Respondentka číslo 2 – Kyrgyzstán, 23 let

Můžeš mi říct, co děláš ve volném čase, when you have free time? When I have free time I read some books. Because here im learning czech langure. I also listen to music and watt on TV.

A jak často koukáš na televizi? Každý den? Everyday I watch on TV. Ne, já koukám na TV na zprávy, na news, because its very important for me.

Takže koukáš na české zprávy? Ano na czech news

A kolik hodin? How many hours? Hhhh **Do you watch only news?** News and some programs and some serials maybe Tišíc a jedna noc, also Ordinance na...zahradě, Ulice...

Jo? A rozumíš? Jo, trochu rozumím, já už rozumím. A ještě Střepiny. Já koukám na Nova. Ještě o víkendu oni dají, jak dělat jídlo. Jak se jmenuje nevím, ale koukám na to. Píšu se recepty. Ještě když mám volný čas o víkendu, tak chodím do kafe do restaurace.

A s kým? S kamarádkami, oni jsou Slováčky. Bavíme se.

Odkud' je znáš? Protože my jsme pracovali spolu v elektronice. Jo, pracovala tam, my jsem chodili na restaurace a na disco v centru. To bylo dobrý.

A děláš nějaký sport? Sport, jenom kdy mám čas. Já sem chodim tam, kde konečnou tramvaje, tam máme park, tam chodim, tam je voda, tam je Nisa, chodím a koukám a dávám tam rohlíky kačenám. Tam jdou rychle, rychle všechny. A mám ještě sousedka a ona Češka a my jsme byly tam na přehradě. Spolu na procházce. Ona má syn, 2 syna a jeden už chodí do školy a jeden do školky, ale on nerozuměš, opakujeme, protože on taký málinký.

Říkala jsi, že čteš knihy, jaké čteš knihy? Tady já učim češtinu například, některé knihy si viděla a tam učitelka mi dala tlustý knihu a tam lepší, já sem četla. Ještě...

A učitelka to byla, from the Czech language? Učitelka from the Czech language. A ještě doma u sestry, má knížky. sistre Czech for foreigners, tam učim. A taky kdy máme internet, tam čtu někdy zprávy a porády. Čtu, protože to je zajímavý.

A na internetu seš u sestry? Když oni mají čas, tak sem u nich a nebo tam v centru za hodinu 25 korun, tak. Tam taky, protože mě zajímá co tam dělají u nás, například v Rusku co dělají v Americe co dělají. News for me all new for me interesting.....I am politic. For example, teďka už válka v...zajímavý všude, co, jak dělají, to je relations between countrees, what, who, how. Například America a Rusko, co říkal, kdy byly,...discussing

about o válke v Libii. Co například co říkali v Irsku, Anglii a Německu. To mě zajímá. Internet to je, jak může řeknout, to je...Also it's also lost time, when Im on the interent cause when Im on the internet everything stops around me.

And chat about your family? Do you plan to go bacck to Kyrgyzstan? I have sister here. She is working here. She is maybe 3-4 years her., she has got husband. For me its interesting. I have úřad práce, ale ještě nemám práci, tak uvidíme, jak co bude. Tady se taky učím češtinu, to je taky, myslím, že plus pro mě, já pro mě bude lepší.

Do you also go for a lunch or a walk with your sister? Jo, když ona má volný čas, my ideme na procházku my jedeme do Liberec, do Prahy.

How often? Twice a week. We can go shopping do Liberece, do Nisy a nebo tam do obchodů. Chodím tam, koukám.

And how often do You go for a walk? Everyday? Na procházky, maybe everyday, when I study some language and books and after I want to have a look and after I go to Petřín pro čerstvý vzduch a nebo do Přeřadu a nebo tam do parku. Občas jenom jedna, občas se synovcem, občas se ségrou.

A říkala si, že studuješ jazyky a politiku. Is it everyday? I havent moc, není každý den, protože nemám knihu, ale koukám na TV to je každý den učení. Učím se češtinu, ale angličtinu a francouzštinu ne každý den. Ted' mám knihy, tak ted' budu studovat.

A chodíš třeba do kina nebo dvadla? To the cinema? Nechodím do kina, ale bylo by to dobrý, ale nevím where to go. It would be good If we can go, because it's also good for me.

Do you sleep during the day sometimes? I don't like all day sleep, for me 6-7 hours, to stačí, during the day no, I don't like, for axample at home I was sleeping only 5-6 hours. Thats normal, cause It's my own country, I have something to do.

How often do you go on the internet? On Sunday and suterday I go to my sister, They have interent a pracovní dny, jestli nemám práce, já budu 2-3 na internetu na 1 hodina.

I would like to ask if you go for a trip, for a long trip? I would like to go for a long trip. I can walk in my country. My family and all the time I want a change, chat are the thing and drink???? (Nerozumím)

Would you like to go to the countryside? Yea, I would like to go to countryside, to by pro mě bylo zajímavý. Zatím jsem jenom byla v Turce.

Kde? V Istanbulu, v Turecku, v Kazachstán. Tam lidi, tam všechno jak v Evropě.

A co třeba na výlet jenom tady, támdle na kopec? Na procházku? Her efor whole day walking? I was only in Liberec and in Prague not on výlet. Prague is big city and maybe I

think, Prague the capital of Europe, for me, I don't know what you think. Because all of them to Czech and come back and go to another Asiat nebo to Europe. I was in Prague and it was interesting very.

Did you like the arcgitecture? Yea I did, If I travelled to Italy, tam je to krásný. Já jen na internetu koukala.

Ale do Itálie musíš mít vízum? Jo jo.

A chodíš někdy na kafe nebo do hospody na pivo? Já sem už říkala, že jo, chodíme na disco v pátek nebo v sobotu. Ale už teď nechodím, protože nepracujeme oni už pryč.

A kdy to bylo, when did you work? To bylo between Liberec a Jablonec.

But when? IN WINTER, in January.

So when you were working there, you went to the disco every week? Not every week maybe 2-3 in a montt. **That is good.**

A dneska, teď nikam nechodíš? Protože jsou pryč, holky ze Slovenska? Dneska už nikam nechodím.

No a co třeba nějaký přítel? No to je....

Do you like boys here? Yea, ano, ano, líbí se mi tu kluci.

Chtěla by ses seznámit? It would be good as a friend, why not.

Do you like listening the music and how often? everyday a poslouchám rádio, Evropa 2, všechno, FM 101,4, a občas BBC, ale nerozumím všechno. Moc poslouchám.

A chodíš ráda na nákupy? Nějaké oblečení? Wow, moc líbí se mi.

A jak často? Jsme byly minulý týden spolu se sestrou.

A jak často? Jak kdy, když něco potřebuju.

A maluješ ráda, do you paint? Ouh, no I don't know how to paint and draw.

And you told me you are a muslim, so do you practice your religion? Jo, I do my traditions here. I don't eat pork. I can't hav another relations with another religion. For me is important if he is muslim, if he is not muslim, I can be with him only as a friend. Somebody třeba, modlím se.

A tady? Chodíš někam? Tady ne.

A doma jo? A how often? Doma chodím každý pátek. A my taky tak děláme. Když my jsme už dojedli, myslím, že si to už viděla, tak dělám omi (symbolické omytí obličeje) It mean poděkujeme a řekneme, to bylo lepší a na zdraví. To my tak děláme. Protože já jsem říkala umýt, ale to si neviděla, protože si už vstala.

A teď bych se chtěla zeptat, jestli někdy některé aktivity, do you do with Czech people? What activities?

Like going for a walk, for a coffee? Yes

And is it more foreigners or Czech? Here? Only Czech. Slováčky oni taky češ, oni znají český language. Protože já vím, že Slováke i Čechy byly jeden. Byla jedna země. To já vím, to já jsem četla všechno. To znám, historie, Karel IV. To znám trochu.

A kolik tady znáš Čechů, kolik máš kamarádů? Tady? Wow, tady už...moc lidí tady. Není moc, ale já seznámila a poznala jsem. Pak musíme pokračovat.

How many? I don't know how many. Tam kde já jsem pracovala, tam my ukázovali, jak co dělat. Třeba mistr mi říkal na Vy, Vy můžete, vy pokračujte tady, respektovali, tak. And

Are They really your friends? That you go to their house?...hmmm, close friends here? I have only as a známý. Chodíme do restaurace a do a u Teba doma.

A s kým si byla v restauraci? S někým z práce? Jo, tak s někým z práce.

A kamarádíte se pořád? Pořád, jo.

Co si dělala ve volném čase, když si byla v Kyrgystáně? Taky jsem chodila do parku, učila jsem se tam angličtinu, opakovala jsem francouzsky.

Takže to bylo stejný jako tady? Jo, to bylo stejný jako tady.

Ale měla si asi víc kamarádů, ne? Ale jo, ano tam sem měla víc kamarádu, tam jsme chodili hodně do restaurace do disco.

Jak by jsi chtěla, kdybys mohla, jak by jsi trávit tvůj volný čas v ČR? How would you like to spend your free time here? (Nejdříve neporozuměla)....neví....

Something that would help you to feel good here. Yes that would be good.

But what would you like to do? I don't know, to go running. Stále nevím, je ticho.

Co bys na příklad ty dělala? **Já bych třeba chtěla hrát víc na piano, ale teď nemám tolik času, ale až skončím školu, tak budu hrát. Tak co ty bys chtěla dělat?** Aaaa, já bych praktikovala Czech language, English, French. Jestli někdo potřebuje, pomohla bych, perhaps somebody if they want.

Did you hear about the Center of integration here in Liberec region? I don't know it.

There are centers and They are helping foreigners with the Czech language, finding a job. I don't know it. **OK, So, I will tell you later.**

And now if you can tell me something about you? I'm from Kyrgyzstan from capital Bishkek. One of the beautiful place, for me, taky tak zelený jako tady. Tak tam taky čerstvý vzduch. Já jsem studovala v univerzitě, už jsem skončila, studovala jsem 5 let a skončila jsem a teď sem tady.

And when you were studiing,did you have some free time? Did you go to the restaurants, to the disco, did youdo some sport? I did only for a walk. And some tennis on Saturday and also dancing arabic. Líbí se mi.

Would you like to do it here? Here, you are rightht, because Im first time and I dunno what, who, how....

And what was your reason of emigration? Proč jsi sem přijela? In our country I can work, but her for me good, because I can improve my education. Maybe here I can improve my languages. Myabe I can finish here my sekond education. Uvidíme ještě,já nevím. Ale sem se už zeptala, můžu učit se na vysoké škole v Praze, to je jasné. Já už mám druhý diplom.

Takže přijela jsi sem, abys mohla studovat? It wasn't because of work?You just wanted to see Europe? Yea, why not. I just wanted to see Europe. I was in my country, maybe n Kazachstán, maybe for first time in Turkey a tady jsem poprvé.

Jak dlouho jsi už tady? Už jsem 6 měsíců.

Jenom 6 měsíců ne? Jo, only. (smích)

And how is life different in Biškek and here? Už jsem říkala, tady teenageři dělají něco sami. Pro mě, u nás říkají v rodině mámo a táto, Vy. Ale tady, všichni ty, tykají. Ale já třeba řeknu: „Máma vy chcete něco?“ A tady je to: „ Máma chceš něco?“ Tady jsem pracovala, každý den jsem jezdila vlakem. Kdy starý lidi, ustoupíš,necháš jim místo. A tady ne. U nás jo a tady ne. Tam u nás jen 10 let starší a necháš hned necháš. Tady poslouchají nebo mluví na telefon. To je normální here, ale u nás ne. Pro mě tak, to je můj názor.

A co třeba, chat about religion? Here, Já už sem říkala.

And everybody practice Islám? In our country yea. Everybody practice. Ale tady někteří ethaisti a někteří mají Boha.

A u vás všichni věří v Boha? In our country everybody believes.In our coutrry we have Allah a tady...

Chodíte do mešity? Ano.

Does everybody pray 5 times a day? Not everybody prays 5 time a day, for example I pray but not like that. Maybe when I'm 50, mabye 40, I maybe begin do it . (vysvětluje, že se to jmenuje Namas). (Taky říkala, že tady lidi nemluví moc dobře, říkají do prdele, ty vole, do píči, kurva....ale mě se to nelíbí')

Do you feel good here or do you miss something? I miss my family its normal. Its first for me here. So i tis normal. Myslím, že já tady taky spokojená. Máme dokumenty všechny v pořádku, můžeme se vrátit, kdy chceme.

And would b ethere something that could help you to improve your life? Find a jo bor I don't know. It would be good If I found a job, because everyday you need some money. It would be good to have more friends to talk with them. Cause it's interesting to talk,chat. It's interesting chat about. This is life, I must improve my jazyk, my education, my práce,všechni všechno.

How is the contact with the Czech people? Někdo týká a někdo vyká. Here you have also some people, who don't like foreigners. You have here.

And did you meet soubody like that? No, but they told me about it.

Did you have some bad experience with people? No I haven't. I don't want. Ne, neměla, všichni dobrý.

A když slyší jak mluvíš, ptají se tě odkud jsi? Nebo ne? Oni se ptali, já sem říkala z Kazachstán, protože někteří neznají Kyrgyzstán. ale všichni mluví dobře se mnú. Ale uvidíme, co bude dál.

A jaké máš plány do budoucna? In the future? Uvidíme, teďka hledáme práci. Jesi máme práci, tak busu pokračovat a učit se češtinu a nebo budu pokračovat a tady studovat. Proč ne???

A chtěla by jsi jít zpátky do Biškeku? Jesi nemáme práci, tak co já budu tady dělat. Tak já se vrátím a budu pokračovat doma a nebo v Moskvu, uvidíme jak co bude dál. (Říkala, že by se styděla přijet zpět s utracenýma penězi, a že si nenašla práci , tak se snaží něco najít)

And I told you about the organizations, It is called Centrum na podporu integrace cizinců. I tis the message you got tonight by phone? Somebody sent it to you? Jo, but I don't know. There is no name, only phone number. (Vysvětuji jí, co dělají)

So I know you visit lesson of Czech language, so isit good? (Nechce po pravdě odpovědět, že si myslí, že nejsou vůbec dobrý. Neumí ta holka učit, stále jen píšem a zaměřujem se na háčky a čárky, ale my potřebujem mluvit a ne jen psát. Potřebovali bychom rozdělit levly angličtiny, protože vietnamci mají problém s vyslovovným a vůbec větší problém s češtinou a tak nás hodně zbrzd'ujou a já jen sedím a čekám.) It is normal, cause They were talking česky, ale máme knihu, můžeme číst, to je dobrý, ale mohlo by to být víc interaktivtnní. It would be good for us.

What coul you suggest to the Center to prepare for foreigners to have better life here? Ahaaa, maybe better teacher. if I had some level, and with Vietnamies it's no good, cose I want to improve quickly. Oni neumění ž, š, č, ř. A já sedím, čekám a nic.

And would you join if they did some cultural event? To by bylo zajímavý pro mě. Kdyby udělali nějakou kulturní akci to by bylo lepší, já jsem tady tak by to bylo lepší.

A víš třeba, jak najít takové informace, jak najít takové informace? To já už mám informace z telefonu a v Liberci oni dobře pracují, ještě sem tam nebyla, ale oni zavolali, jak, co chcete. To oni mi dali informace v ruštině. To je lepšího mě, protože já sem neznala češtinu.

And how they gave you the information and how? In december. I wrote them my email adress.

How did you find they exist? Jedna paní ona dala mě jenom leták a tam bylo napsané zdarma bude se učit češtinu a tak sem tam napsala...Je škoda, že neznám toho člověka, já myslím, že ona dobrá a já bych chtěla ještě řeknit a děkuju mockrát a a mluvit s ním, ale nevím kde. Nevím, kde ona odkud. Nevím. Ona Češka.

Tak dobrý, to je všechno. Jo? Tobě děkuju.

III. Příloha

Respondentka číslo 3 – Ukrajina, 48 let

Mohla byste mi říct, co děláte ve volném čase? Mám ráda hokej, mám ráda sport. Já byla na závody na lyže, na procházky v les, na houby, hmm....

A v létě? V létě chodím na procházky nebo jezdím na jezdím s manželem až někde za Prahu, na nějaké zámky se podívat, na jeskyně solné a jezdím na návštěvu do jeho příbuzných. pak jezdili s manželem...(něco rusky, čemu nerozumím)...a darovali nám dárkový poukaz. Tak jsme byli v Třeboni.

A manžel je Čech? Manžel je Čech.

Třeba ve volném čase, koukáte se někdy na televizi? Koukám na televizi odpoledne a sedím na notebooku a písničky posluchám a ruský taky písničky. Mě líbí se u vás taková kapela jako Kabát. Já mám ráda Kabáty. Mám ráda Lucii Bílou. No, a hodně čítám

A čtete v ukrajinštině nebo v češtině? Nečtu v ukrajinštině, ale čtu v češtině. A zakončila jsem taky autoškolu.

A kdy? V Brandýse nad Labem.

A teď? To bylo vloni. Tak mám teď řidičák.

A jak často se třeba setkáváte s kamarádama? No, nie moc často, u nás tam vůbec Ukrajinců vůbec nikdo nebydlí. A tady v Jablonci já málo znám kamarádů.

No a máte tady nějaké kamarády Čechy? No, mám kamarády Čechy. Víc než Ukrajinců.

A setkáváte se jak často? Setkávám se s nimi 1krát za měsíc za dva. Za dva, za dva. No, oni hodně v Praze bydlí. My k nim jezdíme nebo oni k nám. Oni k nám více jezdit, protože je tu příroda a je tu hezky. Oni k nám na zimu přiježdějí. V létě grilujem a pavieme, na houby spolu chodíme.

A jezdíte, vy jste říkala, že jezdíte na lyžích? Ne, nejedím. Já jezdím takhle pomalu, takhle z kopců.

A na běžky jezdíte? Na běžky to já můžu.

A na kole jezdíte? Na kole jezdím s manželem v létě těm na kole jezdím. Jezdím na Přehradu.

A chodíte někdy do kina nebo do divadla? Nechodím nikam, ani do kina ani do divadla.

A takže většinu času jste doma? Většinu času jsem doma. Ráda vářím.

Takže vy ráda vaříte. Je to Váš koníček? Je to můj koníček. Naučila tady u vás české jídla. U nás vůbec sem neuměla, tady u vás sem se naučila. Dneska jsem vařila svíčková.

A povedla se? Výborná, říkal manžel.

A kde jste se to naučila? Já se naučila, viděla recepty. Čítala. Já hodně přečítala. Já mám hodně recepty, když neměla notebook, neměla počítač. Na internetu hledám a taky hodně čítám a kupovala časopisy.

A děláte doma ještě něco jiného, třeba roční práce? Nebo co děláte doma? No, já takové práce já nedělám jako ruční práce. Mám ráda malovat barák.

A zahrádku máte? A zahrádku mám a takové kvítečky sázím.

A máte velkou zahradu? Nie, ne velkú zahradu. No, u nás tam furt chodí daňky, srnky a oni žrali všechno růžičky. To já mám takový plot a za plotem oni nežerů.

A jestli hrajete na nějaký hudební nástroj? Na nástroj nehraju, já sem sportovkyň. Taky sem na závodech hrála u nás. Tam sem měla 2. místo ve stolním tenise. Tady u nás tam na kopci, byly taký závod. Já nevím, odkud byli všichni a já tam druhý místo zadala. Mě tam dali dárečky nějaký.

A chodíte i plavat? V létě chažu, chodim plavat a moc ráda. A do bazénu taky chodim.

Jo? To jste teda sportovkyně. Já dobře plavu.

Vy jste říkala, že jste dělala školu, tělocvik a....? Dělala jsem vysokú pedagogičnú školu a fakultu tělocvičnú a taky trýner můžu být. A taky můžu pracovat jako v rehabilitaci.

A třeba ráda maluje a fotíte? Nemaluju, ale fotit ráda.

A jak často spíte, když máte volno? Já vám řeknu, já málo spím. A nemůži spi't - málo málo, já. Víte co, jesi já, něco vymyslím a něco udělám. Spím asi 6-7 hodin najviac.

Nejste unavená? Ne nesem unavena. Ne unavená. Musím něco udělat vyžehlit, vyprat, něco nakupit, něco uklížit, no taková práce.

A vy chodíte do práce nebo ne? No já tak na úradě práce. No už budu chadit, budu mat živnostenskýj list a s tím budu chodit vááářit'. Zkusila to a ona mňa prijala. Ona říkala dobře aj já ji vemu.

A když děláte tyhle všechny aktivity, tak je děláte s Čechama? Všechny aktivity dělám s Čéchama.

A není to pro Vás těžký mluvit pořád česky? Ne ne já zvykla. Já už zapomínat ruštinu opravdu. Já vzpaminějanie s dcerami. Já mluvím doma a oni mě říkají: „Máma nerozumí.“ A já nemůžu vzpomnět to slovo na rusky.

A co jste dělala ve volném čase, když jste byla na Ukrajině? Já barak svůj měla, tak práce v baraku. No, tam více sem tam měla kamarádov. Setkávali se s kamarádami. Víc

času s nima a (ukazuje pouze mimicky, že chodili naskleničku.) My nejvíc pili vodky. U nás bývá špatné pivo. U vás jsem se naučila pít piva. A tam u nás taky příroda u nás šašlik i u nás hrajem fotbal i volejbal. A chadila tam na koncerty vic. Vic než tady.

A byla jste už tady na koncertu? Ne, tady jsem ještě jedenkrát nebola ani jedenkrát.

No, ale byli tady Kabáti. Já vím, že tu byly Kabáti, ale já nedostala lístek a a moji kamarádi tam, moji známí vlekaři, a ani lístek nám nedalia. Já to říkala. Já bych s vámi jela. No snad příště poděm.

A jak by jste tady chtěla v Česku, kdybyste mohla, jak byste trávila volný čas? Chadila bych na koncerty. Chadila bych do bazénu, na hůby a grilovat. O jóoo fotbal grat'.

A nehrajete fubal? Ale jo tam u nas na kopci hraje, tak taky možem hrat. Jo, najdu se tam lidé.

A tak jste teda spokojená s Vaším volným časem tady? A taky na pivíčka šla jsem s manželem. My spolem chodíme.

A byla jste někdy na nějaký věci, která je pořádaná Centrem pro cizince, která pořádána organizací pro integraci cizinců? Ne nebyla ani jednou.

A víte, že tato čeština je organizovaná tímto centrem? Á, to já vím. Jojo sem to našla na internetu.

Ona třeba tato organizace pořádá i kulturní večery. Jeden večer snad byl zaměřený i na ukrajinskou kulturu. To jste nenašla? Já nehledála. Já co našla, chtěla jsem jít na kurzy češtiny a já našla a kukám zdarma a já říkám no tak zdarma? A hned chadila do Liberca a našla to Centrum a oni mě říkali, že v Jablonci je čeština, protože v Janově bydlím a to je daleka do Liberce, tak doporučili Jablonec.

A kdybyste mi mohla říct něco o sobě? Z jakého města pocházíte? Já pocházím z Ukrajiny, krajní východ. Města jmenuje sa Lugansk. to je Donbas.

A to je co? To je uhlí, průmysl a uhlí.

A co jste dělala, když jste tam byla předtím? Já tam dělala, pracovala, jak zakončila vysokou školu, pracovala v nemocnici na rehabilitace. A potom jakože šla na mateřskou. Po mateřské už jako pracovala jako prodavačka v krámu.

Nevzali Vás na rehabilitaci už? Ne, já už na rehabilitace já už zpátky něšla tam. A pracovala ve velký masokombinát a velký takový značkový krám na mása a já tam pracovala

A bylo to náročný? No, náročný. To mě líbila taky ta práca. A potom už stala hórše hórše a odešlo 5-6 ženských a peníze potrebovaly. I chtěly všichni pajechat do zahraničí vydělavat peníze.

A že jste se rozhodla pro českou republiku? Nie , já rozhodla pre Italska. Ado Italska nám vizum neotevželi v tu dobu tam. No a tedy rozhodla do Česka. A se ženskej sme šli na ambasádu a on byl tam pohovor a já prošla na pohovor a ona nie a tak jsem se do Česka sama dostála. Za 3000 kilometrův a neviděl kam,...

A byla jste úplně sama a neuměla jste česky? Ani slovo ani děkuju (smích)

A co jste dělala na začátku? Na začátku, já přijela do Práhy. Jak o nás říkaj, mafiáni mna privezli do Práhy. A v Prahy já tam pracovala na Václavském náměstě. Tam byla taká restaurace a most a restaurace jako v kostele. To bylo hezký, tam byla dobrá práce. Ale mosela jechat dál.

A tam jste byla jak dlouho v Praze? Tam málo byla tak asi 2 týdny, protože mě slíbili otevřít víza na tri měsíce a mně otevřeli jen na dva týdně. Já mosela potom na jáhody, na jahodách som pracovala. A potom sem mosela stěhovat domů a potom sem musela dělat různý...

A jak jste se dostala do Jablonce? Nó, z těch jáhod jsem já přijela zase do Práhy a z Práhy přijela do Líbaerce. A z Liberce nás vyzvednul jeden mužskuj a tot mužskuj nás vazil, vazil po Jabloncu a Libercu a scháněli nám práci. A 2 holky tam šli na karton papírový na kombinát a já šla na bižuterku. Niaka taká soukromá firma bižutérie. Já přišla a uviděla takový stroje a v gumákách a tie gumáky... A já říkám, já tam pracovat nebudu, lepší pajedem dómů, protože já to viděla, to něco na zdravíe...No a jeli dál a přijeli do Jáblónca a u něho tam byla nějaká známá a zavolal a říkal: vezmeš si ženskou? A ona říkala: Jo vezmu. No, na začátku ona říkala: Nie. A on říkal: Proč? A ona: Protože jesi to je Zakarpátie, to já nevezmu a jesi z východu Ukrajiny to já vezmu. A ona mě vzala tagle. Já u ní byla asi tri dni. Ona zavolala svému známému a já ji potřebuju...(nerozumím)... A mě vzali a já učila. No a nevieděla co to je brambory, co je to rajče. Já nevieděla nic. Co takové nůdle, to taky nevieděla. A viděli já nerozumněli a já nemňogat a takhle já dostala do češtiny. A nikde to neučil a nikde to.....no a s manželem tam tróške. No s manželem seznámila taky tam v restaurace. A to co majitel restaurace to jeho kamarád.

A jak dlouho tady tedy jste? Sem tady 6 liet.

A chtěla jsem se zeptat, jestli jste tady spokojená v Čechách? Moc spokojená, mě tady líbí. Moc spokojená a nechci dómů, opravdu nechci dómů. No, já smutná po svém dietách, vnukách a mámu tam mám ještě. Já smutná pa niem. Hhh, tak tiažké dostat všichni sem. Mámu já můžu dostat, ale máma nechce. Ona je už stará je jí 82. Tam ona má všechny na hřbitově. Tam ještě brátra mám na dva roky staršieho. A dcera taky, jestli ona zachce...(nerozumím přesně - mými slovy: Centrum slíbilo, že by pomohlo vyřídít

administrativu pro vízum její dcery) A druhá dcera má dvojích dětí a nevím, jak ji dostat sem. Ona rozvedená s přítelem bydlí a bez přítele ona sem neposedí sem. Tiažkej (smutný výraz)

A chtěla jsem se zeptat, jestli tady v Čechách udžujete nějaké tradice z Ukrajiny nebo jestli nic neděláte? Nie, žádnéj tradice. Mně nic nechybě. Já jsem spokojená. Manžela mám zlatýho. Já spokojená.(směje se)

A plány do máte do budoucna, co byste chtěla? Chtěla bych někam na dovolenou někam za hranice někam, na Miami, Grecka. Já bych chtěla Francie podívat. Chtěla by sem dceru. Aspoň jednu.

A byla jste už někde na dovolené? Na dovolenou my jezdíme s manželem na Ukrajinu. Tam na móže. Vezmeme všechny a jedeme spolu na móže. Je tam teplé móže. Červenec teplý, srpen teplý a půlka září taky. A taky na zdravie dobrý. Je tam Azovské móže a taky máme tam Čierne móže - Krym.

A tam jste všude byla? Tam je to hezký. Krym u nás hezký. A máme tam přírodu krásnou tam, krásnou.

A nechybí Vám moře tady? Nie, móže mi nechybí, já tam každý rok jezdím, tak...

A teď bych se Vás chtěla zeptat poslední otázku o organizaci na lepší integraci cizinců. Jestli víte, co třeba pořádají takové organizace a centra a nebo víte jenm o češtině? No oni třeba pořádají i adaptační kurzy. Mluví se tam o kultuře české nebo pomáhají najít práci nebo když má někdo problém s pojištěním. No, já niemam problémy, já pojištěná. Já všechno mám. A to centrum podpory oni mě říkali. Jestli máte problémy nieaké vízové, za dceru, jesli chcete my vám pomůžeme. A taky říkali jestli potřebujete právníka zdarma. To všechno vyřídím. No tak já ráda.

A kdyby jste jim mohla poradit nějakou aktivitu pro cizince, co by mohli dělat ve volném čase? Měla byste nějaký nápad? Ne. to by ne. Já bydlela tady v Jablonci a jít tam zhore, to víc času zabere, já půl hodiny jdu nahore pěšky, tak 20-25 minut, no a víte z těch hor, jak zajdeš do baráku, už nemáte chuť niekam utíkat.

Takže jste ráda doma a děláte si věci. No ráda dělám hodně doma věci. Chodím strojírovat barak, opravovat barák. Já mám hodně práce. Já tam pomáhám manžela, uhlí nosím, dřeva nosím, ano plno práce, plno práce, proto já nejedem na Ukrajinu.

Vy bydlíte tedy sami s manželem v baráku? Jo.

Tak jo, děkuju moc. Není zač. (smích)